LETO VII. / ŠTEV. 2 KRANJ, 9. JANUARJA 1954

GLAS GORENJSKE

UREJA UREDNIŠKI ODBOR / ODGOVORNI UREDNIK SLAVKO BEZNIK / UREDNIŠTVO IN UPRAVA: KRANJ, SAVSKI BREG 2; TELEFON 475; TEK. RAČ. PRI NB KRANJ-OKOLICA ŠT. 624-»T«-127 / IZHAJA VSAKO SOBOTO / LETNA NAROČNINA 400 DIN, POLLETNA 200 DIN, ČETRTLETNA 100 DIN, MESEČNA 35 DIN / POSAMEZNA ŠTEVILKA STANE 10 DIN

Vprašanja, ki terjajo rešitev

Za uvod v razpravo o razvoju kmetijstva in gozdarstva v kranjskem okraju

Okrajni ljudski odbor v Kranju bo v februarju posvetil posebno zasedanje vprašanjem kmetijstva in gozdarstva v okraju. Da to zasedanje čim popolneje in skrbneje pripravi, je pred kratkim izdal v dokaj obsežni in kar se da sistematizirani obliki ves material o trenutnem stanju kmetijske in gozdarske proizvodnje.

Na osnovi tega materiala bi se morala sedaj v občinskih odborih, političnih organizacijah, kmetijskih zadrugah, v organizaciji inženirjev in tehnikov iz kmetijske in gozdarske stroke začeti razprava o ukrepih, ki so nujni, če hočemo zboljšati dosedanje nezavidno stanje v teh panogah gospodarske dejavnosti. O predlogih, ki bi jih na ta način dobili, bi potem razpravljal Okrajni ljudski odbor.

V ta namen je bil v četrtek, 7. januarja sestanek društva inženirjev in tehnikov kmetijske in gozdarske stroke. Na tem sestanku, ki naj bi bil nekakšen uvod v razpravo, je predsednik okrajnega odbora tov. **Miran Košmelj** povedal nekaj misli o tem, kako si okrajni odbor zamišlja potek te razprave.

Predvsem je poudaril, da gradivo, ki je dano v razpravo, zajema samo pregled dejanskega stanja v kmetijstvu in gozdarstvu v kranjskem okraju, namenoma pa se izogiblje kakršnemukoli dajanju zaključkov in smernic. S tem bi bila možnost razprave že omejena, zaključki pa bi bili plod razprave nekaj ljudi na okraju.

Okrajni odbor pa take »razprave« ne želi. Želi plodno, vsestransko razpravo, v kateri bodo sodelovali vsi, ki se zanimajo za razvoj teh gospodarskih panog. Smernice za politiko okr. in občinskih ljudskih odborov ter zadružnih organizacij v kmetijstvu in gozdarstvu morajo biti plod skupnih naporov, ne pa volje kakršnegakoli upravnega foruma. Doslej je bilo to vprašanje obravnavano v oblastvenih organih zelo površno in nesistematično.

Pri sestavljanju načrtov za dvig kmetijstva in gozdarstva pa je treba upoštevati, da tega vprašanja ni mogoče obravnavati ločeno od celotnega gospodarstva, da je torej treba načrte vskladiti z možnostmi, ki so dane. Vsako drugo načrtovanje je nerealno. Vsaki megalomanski načrti so že vnaprej obsojeni, da se ne bodo mogli uresničiti.

Napraviti pa se da v danih pogojih marsikaj. Predvsem se mora zainteresirati kmeta, da se bo oprijel naprednejše proizvodnje. Razpravljati je treba, kako naj se organizira semenska služba in pojasnjevati njene ekonomske prednosti in pomen. V živinoreji, ki ima v okraju vse možnosti za razvoj, je vrsta nerešenih vprašanj. Marsikaj bi se dalo napraviti s krediti, ki bi jih okrajni odbor odobril za potrebe kmetijstva in gozdarstva. Kmetijske zadruge pa je treba zainteresirati, da bodo na občnih zborih dobiček namenile res napredku kmetijske in gozdarske proizvodnje, ne pa za ustanavljanje raznih dobičkanosnih podjetij, ki pa s kmetijsko proizvodnjo nimajo nič skupnega. V gozdarstvu je treba rešiti vprašanje izkoriščanja gozdov, vprašanje upravljanja z gozdnim skladom in zelo pereče vprašanje lesnopredelovalne industrije v okraju.

V tej razpravi mora priti do izraza najbistvenejši princip naše socialistične demokracije: sodelovanje najširših množic pri odločanju o bodočem delu in nalogah komune.

Maršal Tito na obisku pri pionirjih v mladinskem domu

Maršal Tito v Kranju

Obiskal je pionirje v Mladinskem domu »Franceta Prešerna«

Pionirji in vzgojitelji v Mladinskem domu »Franceta Prešerna« v Kranju so doživeli v nedeljo, 3. januarja lep dogodek. Obiskal jih je predsednik republike maršal Tito.

Tega obiska so si vsi že dolgo želeli. V nedeljo se jim je ta želja izpolnila. Nekaj minut čez pol drugo uro popoldne se je ustavilo pred domom nekaj avtomobilov. Bil je Tito s svojim spremstvom. Tovariša maršala je pozdravila v imenu gojencev in vzgojiteljev upravnica tovarišica Meri Starčeva.

Nato si je ugledni gost ogledal dom. Zanimalo ga je prav vse: kakšen odnos imajo vzgojitelji do otrok, kakšno je materialno stanje doma itd. Z ogledom je bil očitno zadovoljen in je izjavil, da je dom sicer skromen, vendar čist in urejen.

Tovariša Tita so pozdravili tudi pionirji. V učilnici so mu pripravili kratek kulturni program, da mu vsaj bežno pokažejo, kaj so se lepega in koristnega naučili. Najprej je v imenu vseh pionirjev pozdravil dragega gosta Štefan Gregore, ki je nato recitiral tudi pesem »Mi hočemo svoboden Trst«. Sledila je zborna recitacija pionirjev iz IV. razreda, sestrici Slavka in Breda Krivic pa sta tovariša maršala razveselili z recitacijami »Rojstni dan« in »Pionirji partizanom«.

Ob dveh je tovariš Tito zapustil dom. Ob odhodu je zaželel vsem gojencem in vzgojiteljem veliko uspeha pri njihovem delu in jim obljubil, da bo poleti spet prišel pogledat, kako jim gre.

Vsi pionirji so bili od tovariša maršala obdarovani, upravi doma pa je tov. Tito za kritje najnujnejših potreb poklonil 70.000 dinarjev.

V Kropi bi lahko mnogo več proizvajali,

če bi imeli dovolj surovin in strojev

Izdelki kroparskih kovačev in kovinarjev »Plamena« nasploh so znani daleč naokrog. Posebno se odlikujejo s svojo kvaliteto. Tako nekako je tudi zapisano v pismu, ki ga je glavna direkcija JDŽ iz Beograda poslala Železarni na Jesenicah s priporočilom, naj Železarna zagotovi »Plamenu« čimveč železa.

Takole pravijo železničarji v svojem pismu: »Izdelki tovarne »Plamen« v Kropi so po kvaliteti na prvem mestu v državi. Zakaj ne daste kolektivu dovolj železa, da bi lahko zadostil našim potrebam?« S podobnimi potrebami se javlja še več kolektivov. Poleg železnic in raznih večjih delavnic je tu ladjedelnica »Zmaj« na Reki, ladjedelnica iz Splita, tovarna vagonov v Rankovičevem itd., itd.

Po kroparskih izdelkih, raznih vijakih, maticah, tračnih žebljih, zakovicah itd. je po vsej državi veliko povpraševanje in toliko naročil, da jih gotovo ne bodo zmogli. Tako so n. pr. lahko zaključili pogodbe za hladne vijake v višini 49% od vseh naročil. Podobno je z ostalimi izdelki. Proizvodna zmogljivost »Plamena« krije le 51% vseh naročil. Toda tudi ta odstotek je odvisen od surovin, ker je kolektivu uspelo naročiti okoli 2000 ton surovin, železa in jekla. Po pogodbah ima zagotovljenih šele 1500 ton surovin, rabil pa bi jih okoli 6000 ton.

Da bi kolektiv »Plamena« lahko zadostil vsem potrebam, bi moral izboljšati tudi svoj strojni park, ker je sedanji že izrabljen, določen del pa že tudi uničen. Med drugim bi rabili novo stiskalnico za matice, dva stroja za vzmeti in nekaj orodnih strojev. Samo s stiskalnico bi pri letni proizvodnji 1000 ton matic prihranili pri železu 15 milijonov din, proizvodnjo pa bi povečali tako, da bi krili vse potrebe v državi.

S stroji za vzmetne podložke, kakršnih pri nas še ne proizvajajo in jih samo železnica rabi letno 70 ton, bi odpadel uvoz tega artikla. Stroji bi bili kmalu plačani.

Bi se temu res ne dalo na kakšen način odpomoči?

Tudi v radovljiškem okraju razpravljajo

Kako izboljšati kmetijsko proizvodnjo

Vprašanje živinoreje stopa vse bolj v ospredje v radovljiškem okraju. Pregled kmetijske proizvodnje kaže, da je ta pri vseh kmetijskih pridelkih, razen pri fižolu in krompirju, pod svetovnim povprečjem. Zato predvidevajo spremeniti kmetijsko proizvodnjo. Predvsem nastaja tu vprašanje, kako izkoristiti dolinsko in višinsko krmsko bazo za vzrejo čimveč lepe živine.

Na planinah in pašnikih radovljiškega okraja bi lahko prepasli nad 8000 glav goveda. V okraju je nad 23 tisoč ha zemljišč splošnega ljudskega premoženja, poleg tega pa je tudi okoli 17 tisoč ha državnih gozdov, ki so obremenjeni s pašnimi pravicami. Z drugimi besedami povedano, predstavljajo pašniki in planine več kakor polovico površin, ko so splošno ljudsko premoženje. Toda stanje gospodarstva na teh skupnih zemljiščih je precej zanemarjeno. Med vojno so bili uničeni skoraj vsi pašni obrati, planine pa so se čedalje bolj zaraščale z grmičjem in drevjem.

Na splošno je videti že od leta 1890 sem stalno nazadovanje v živinoreji, tako po številu kakor po kvaliteti. Petletni plan okraja Radovljica pa predvideva zboljšanje tega stanja in preusmeritev živinoreje v vzrejo predvsem plemenske živine.

Pred meseci je to vprašanje spet stopilo v ospredje. V prihodnjih dneh bodo o nekaterih predlaganih ukrepih OLO za čeli razpravljati tudi neposredni proizvajalci — živinorejci, SZDL in občinski ljudski odbori. To vprašanje bo stopilo v ospredje tudi na bližnjih občnih zborih kmetijskih zadrug.

Na zadnji seji obeh zborov OLO Radovljica so razpravljali tudi o osnutku odloka, s katerim bodo v prihodnje načrtno urejali vprašanje pašništva. Tu bo predvsem treba rešiti vprašanje ločitve gozda in pašnikov in ureditev planin. Odlok, ki ga je dal OLO v razpravo volilcem, vsebuje tudi ureditev zemljišč bivših agrarnih skupnosti, ki so splošna ljudska lastnina. Na teh zemljiščih bodo oblikovali pašne obrate z lastnim gospodarskim računom itd. V osnutku predvidevajo tudi ustanovitev komisije za pašništvo in imenovanje pašnega nadzornika pri Svetu za gospodarstvo. Ko bo razprava o teh vprašanjih zaključena, bo OLO ponovno zasedal in razpravljal o predlogih, ki jih bodo prispevali člani kmetijskih zadrug in SZDL, in bo sprejel predlagane odloke in nekatere druge ukrepe, s katerimi bodo odpravili stare lastninske odnose in prenesli upravljanje zemljišč na neposredne proizvajalce.

Zbori volivcev naj sklepajo o upravljanju hiš

V petek popoldne se bo v Kranju sestal k svoji redni seji ljudski odbor mestne občine. Odborniki bodo med drugim pretresali poslovnik sveta za gospodarstvo in komunalne zadeve ter njegovih organov. Z novim poslovnikom bo svet dobil solidnejši temelj za nadaljnje delo, prav tako pa tudi njegovi organi. Na zadnji seji je bil gospodarski svet razširjen z novimi člani — proizvajalci. (O tem smo na kratko že poročali op. ur.). Svet bo formiral različne odbore, ki bodo samostojno delali in pomagali svetu. Dosedaj je razne predloge gospodarski svet sam pregledal, pretresel in končno predlagal ljudskemu odboru v potrditev, zdaj pa bodo to dolžnost imeli odbori.

Delavski svet Projektivnega biroja je sklenil predlagati ljudskemu odboru razrešitev dosedanjega direktorja ing. Strenarja. Kot direktor ni mogel opravljati svojega dela kot projektant, kar je vsekakor podjetju škodovalo, posebno ker se za načrte zelo mudi. Upravniško funkcijo naj bi v prihodnje prevzel ekonomist Stane Svigelj. Tudi o tem predlogu bo ljudski odbor na svoji seji podal svoje mnenje.

Nadalje bo LOMO razpravljal o podaljšanju garancijske izjave za »Planiko«, ker podjetje želi najeti kredit. Likvidacijska sredva so ob likvidaciji »Obutve« pripadla »Planiki«. S temi so investirali nadaljnjo gradnjo objekta. Ker pa »Planika« vseh zalog še ni prodala, je dobila bančni kredit in garancijsko izjavo ljudskega odbora. Rok prve garancije je potekel, zato je podjetje zaprosilo za polletni podaljšek.

Na seji bodo razpravljali tudi o tem, da bi se zbori volivcev sklicali od 19. do 22. januarja. Po volilnih enotah naj bi volivci razpravljali o predlogih, ki so jih dali Ljudskemu odboru mestne občine v preteklem letu in o tem, kako so bili izvedeni. Kot glavno točko dnevnega reda pa naj bi zbori volivcev obravnavali upravljanje stanovanjskih hiš, zato ker so izšli o tem novi predpisi. Na ta način bi našli najboljšo pot za realizacijo uredbe. Vse predloge zborov pa bi potem LOMO še enkrat pregledal in končno sprejel kot sklep. To se pravi, da bodo volivci morali dati napotke za delo ljudskega odbora. Seveda pa se bodo morali prej pozanimati za novo uredbo in priti na zbor pripravljeni. Le tako bodo lahko dali in sprejeli dobre predloge.

Novi zakon o kazenskem postopku -

Stopil je v veljavo 1. januarja 1954

ogledalo našega demokratičnega razvoja

S 1. januarjem 1954. je začel veljati novi zakon o kazenskem postopku. Novi zakon se precej razlikuje od zakona iz leta 1948. Kakor je pred kratkim izjavil podpreds. Zveznega izvršnega sveta Aleksander Rankovič, je treba novi zakon razumeti kot odmev stopnje razvoja našega socialističnega reda. Z njim dobiva naša socialistična demokracija pravi temelj.

V naslednjem članku bi omenili najvažnejše spremembe, ki jih je prinesel novi zakon, ter bomo s tem dobili tudi splošno sliko o najvažnejših novih določilih.

V novem zakonu je posebej navedeno, da oseba, zoper katero je uveden kazenski postopek, ne velja za krivo, dokler ni njena kazenska odgovornost za storjeno kaznivo dejanje ugotovljena s pravnomočno sodbo. Vse do tega trenutka se obdolženec smatra za nedolžnega. Že na prvem zaslišanju mora biti obdolženi obveščen, katerega dejanja je obdolžen in kaj je podlaga za obdolžitev. Dati mu je treba možnost, da se izjasni o vseh dejstvih in dokazih, ki ga obremenjujejo in da navede vsa dejstva in dokaze, ki so mu v korist. Prepovedano in kaznivo je izsiljevati od obdolženca priznanje ali kako drugo izjavo med kazenskim postopkom. Kdor je bil neupravičeno obsojen, ali mu je bila s pridržanjem v priporu ali preiskovalnem zaporu nezakonito vzeta prostost, ima pravico do povrnitve premoženjske škode. Javni tožilec je dolžan začeti kazenski pregon, če so podani dokazi, da je storjeno dejanje, za katero se storilec preganja, po uradni dolžnosti. Če je predpisano, da ima uvedba kazenskega postopka za posledico omejitev ali izgubo določenih pravic, nastanejo te posledice z uvedbo preiskave, če pa se preiskava ne uvede pa z vložitvijo obtožnice, v postopku pred okr. sodiščem pa z dnem, ko se izda obsodilna obsodba ne glede na to ali je postala pravnomočna ali ne. Za postopek pred okrajnim sodiščem namreč ne obstoji obtožnica niti se ne more uvesti preiskava. Rešeno je tudi vprašanje tako imenovanih predhodnih vprašanj in to na ta način, da je sodišče pooblaščeno, da more tudi samo reševati vprašanja iz pristojnosti drugih državnih organov, če je od tega vprašanja odvisna ocena kazenske odgovornosti ali obstoj kaznivega dejanja.

Uveden je tudi nov institut oškodovanca kot tožilca. Ta obstoji v tem, da oseba, kateri je kršena ali ogrožena kakšna pravica, lahko sama prevzame kazenski pregon, ako ga ne prevzame javni tožilec ali če on od njega odstopi.

V pogledu pristojnosti sodišča je treba omeniti, da se je razširila stvarna pristojnost okrožnih sodišč, da so okrožna sodišča pristojna, razen nekaj izjem, za vsa kazniva dejanja, za katere je po zakonu predpisana kazen preko 2 let zapora.

Tudi v sestavih senata so nekatere spremembe. Za določena lahka kazniva dejanja, katera spadajo v pristojnost okrajnih sodišč, je predviden za sojenje en sam sodnik, na drugi strani pa se uvaja pred okrožnim sodiščem senat petorice sodnikov, kadar se sodi za taka kazniva dejanja, kjer je možno po zakonu izreči smrtno kazen ali kazen strogega zapora 20 let. Od te petorice sta dva sodnika in trije sodniki porotniki, kadar sodijo na prvi stopnji pred okrožnim sodiščem, za sojenje pred vrhovnim sodiščem pa je senat sestavljen od 5 sodnikov.

Javni tožilec je z novim zakonom izgubil nekaj pooblastil. V njegovo pristojnost ne spada več predhodno vodstvo kazenskega postopka. On stavlja samo zahtevo za pregon, same kazenske poizvedbe ali preiskave pa on ne vodi več. Prav tako javni tožilec ne odredi več pripora ali preiskovalnega zapora, ampak je ta pristojnost dana preiskovalnim organom ali preiskovalnemu sodniku. Po zakonu iz leta 1948 je samo javni tožilec ljudske republike odnosno avtonomne pokrajine mogel staviti predlog za obnovo postopka, po novem zakonu pa je

(Nadaljevanje na 2. strani)

Iz vsebine

PREMALO PAŽNJE KVALITETI MLEKA
*
Obletnica miniranja hotela »Evrope«
*
Izpit iz poštenja
*
TEKSTILNI DELAVCI — KVALIFICIRANI DELAVCI
*
Obrazi in pojavi
*
»Vesna« sredi zime
*
REPORTAŽA
*
BERAČI, GLUMAČI, POSTOPAČI
*
Zanimivosti
*
Ženski svet
*
Za pionirje
*
2 PODLISTKA
*
Sport
*

Živinorejci premalo pazijo na kvaliteto mleka

V zimskih mesecih imajo živinorejci več časa, da posvetijo vso skrb živinoreji. Pri tem pa naj ne bi skrbeli samo za pravilno prehrano, nego in vzrejo, temveč tudi za dobro kvaliteto mleka, saj jim mleko v vsakem letnem času prinaša stalne dohodke. Njegova kvaliteta je odvisna poleg drugih činiteljev tudi od snažnosti. Živinorejci ji ne posvečajo pozornosti, ker jih prilike v mlekarstvu v sedanjih povojnih letih k temu niso silile. Administrativni ukrep — obvezna oddaja mleka — je težil samo za čim večjo količino oddanega mleka, ni pa dovolj upošteval kakovosti.

Gorenjski živinorejci so v letih pred zadnjo vojno dosegli v kakovosti mleka že prav lepe uspehe. Kvalitetni izdelki mlekarskih zadrug so dali priznanje živinorejcem, ker je bila predvsem od njih odvisna kakovost mleka in izdelkov. Res je, da so vojna leta, sušna povojna poletja in obvezna oddaja živine zavrli uspehe predvojnega truda živinorejcev, teže pa je razumeti opustitev vseh tistih dolžnosti in opravil, ki so jih izvajali pred vojno za doseganje boljše kakovosti mleka, čeprav jih administrativni ukrep za to ni obvezal. Po ugotovitvah in analizah mleka posameznih živinorejcev iz bližnje okolice Kranja vpliva danes na kakovost mleka manjša prizadevnost pri pridobivanju mleka, zlasti opuščanje tistih opravil, zaradi katerih se mleko okuži z mikroorganizmi. Zdrava in nepokvarjena krma, snažen, redno čiščen hlev, snaženje živine, zlasti vimena, snaga molzne posode, čist molzec ter hlajenje mleka po molži, vse to je važno za dobro kakovost mleka.

Ni namen članka, obravnavati ta pravila s strokovne strani, to večina živinorejcev pozna že od prej, želim pa s temi vrsticami opozoriti na izvajanje že opuščenih in koristnih opravil pri pridobivanju kvalitetnega mleka.

Zakaj je potrebno paziti na snažnost pri pridobivanju mleka? Mikroorganizmi, ki pridejo v mleko, najdejo v njem sestavine, ki jim prijajo ter se hitro razmnožijo. Čem višja je toplota mleka, tem hitreje se razmnožujejo. Vsake pol ure nastaneta iz ene drobnoživke dve. Če jih je torej takoj po molži v 1 ccm mleka 50.000, jih bo v 5 urah, če mleka ne ohladimo, že nekaj milijonov. Večja možnost hitrega razmnoževanja je v poletnih toplih mesecih, zato se mleko poleti tudi hitro skisa in pokvari. Mleko postane neprimerno za ljudsko prehrano, namesto da bi kot najboljša in najcenejša hrana služilo svojemu namenu. Drobnoživke spremenijo njegovo sestavo. Nič več ni tako hranilno, pri razkroju se tvorijo strupene snovi, ki škodujejo posebno dojenčkom. Razen škodljivega razkroja mlečnih sestavin se v mleku lahko pojavijo mikroorganizmi, povzročitelji raznih bolezni, katere se z mlekom prenesejo na človeka (tuberkuloza, tifus, paratifus, steklina, bruceloza, slinavka in parkljevka ter vraničnі prisad). V mleko pridejo v času molže in pri nadaljnjem ravnanju z njim, prenesejo jih pa tudi bolni ljudje. Bolne osebe in one, ki so še bacilonosci, ne smejo imeti nobenega stika z mlekom!

V mlekarnah se mleko pasterizira (segreje na visoko temperaturo od 71 do 85° C), zato se uničijo vsi ti človeškemu zdravju škodljivi mikroorganizmi. Tudi smetana, iz katere se izdeluje maslo, se pasterizira na 90° C in torej ni nevarnosti, da bi se ljudje okužili z maslom. Večja pa je nevarnost okužbe s kmečkim maslom, ker se smetana ne pregreje in ostanejo živi vsi povzročitelji bolezni, zlasti pa tuberkuloze. Da bi mleko in mlečni izdelki res služili kot zdrava hrana, so izdani predpisi, ki določajo najvažnejše lastnosti mleka, način pripravljanja, ohranjevanja in razdeljevanja. Tudi pri nas so že izdani predpisi za mleko in maslo.

Mleko je v prvem razdobju zivljenja edina hrana ljudem in mladičem sesalcev. Sestavljeno je tako, da ga lahko najbolje izkoristijo, torej v lahko prebavljivi obliki.

Vsebuje vse hranilne snovi: mlečno mast, beljakovine, sladkor, rudninske snovi, vitamine, ki so za rast in razvoj vsakega organizma nujno potrebne. Brez mleka je težko prehraniti mladiče domačih živali, otroci pa se brez njega sploh ne morejo razviti in ohraniti pri življenju. Živalim mleko po nekajtednih ali mesecih ni več potrebno, otroci pa potrebujejo mleko vso dobo rasti, pa tudi odraslim je zelo koristno. Pri delu pod posebnimi pogoji služi mleko kot zdravilo (v cinkarnah, tiskarnah in slično) oz. preprečuje škodljivo delovanje snovi na človeški organizem. Pri nekaterih boleznih služi mleko kot dietna hrana bolnikom (bolezni prebavil).

Dobro prebavljivo in zelo koristno je kislo mleko, pripravljeno na razne načine. Navadno kislo mleko si moremo sami pripraviti, važno pa je, da je mleko zdravo. Pri nas pridelujemo kislo mleko s pomočjo mlečnih kultur, ki jih dodamo v zveže mleko. Z dodatkom posebnih kultur v prevrelo mleko dobimo kislo mleko Jugort, ki je zdrava in osvežujoča pijača poleti. Kefir, ki vsebuje zaradi vretja s pomočjo kvasovk nekoliko alkohola, je okrepčilna in za bolnike kot zdrave ljudi zelo hranilna pijača.

Potrošnja svežega mleka je veliko večja v državah z razvito industrijo. Tam je razvita tudi industrija mlekarskih strojev in naprav, zato je na razpolago zadosti zdravega in dobrega mleka. Povprečno se v Ameriki porabi na enega prebivalca na dan do 0,70 kg mleka, v Švedski celo do 1 kg dnevno. Pred vojno je pri nas en prebivalec potrošil največ do 0,25 kg mleka, kar je za zdravje in pravilni razvoj mladega organizma veliko premalo. Ko bo na razpolago zadosti svežega in dobrega mleka, bo tudi pri nas potrošnja mnogo večja, saj je potrošnikom vrednost mleka znana.

Ing. L. T.

Novi zakon o kazenskem postopku

(Nadaljevanje s 1. strani.)

ta pravica dana tudi onemu javnemu tožilcu, kateri je stvar obravnaval pred prvostopnim sodiščem, prav tako pa tudi obsojencu, njegovemu odvetniku, po smrti obsojenega pa tudi njegovim najbližjim sorodnikom.

Po določilih novega zakona more imeti obdolženi branilca v teku vsega kazenskega postopka, medtem ko ga je po starem zakonu mogel imeti samo v postopku pred sodiščem. V vezi s tem so določena tudi pooblastila zagovornika v poizvedbah in preiskavi.

Najbolj značilne razlike pa so v pogledu predhodnega postopka. Omenili smo, da je opravljanje poizvedb in preiskave odvzeto iz pristojnosti javnega tožilca. Poizvedbe vodijo po zahtevi javnega tožilca poizvedovalni organi, kateri so preiskovalni sodnik, sodnik okrajnega sodišča in pooblaščeni organi za notranje zadeve. Kdo izmed teh vodi poizvedbe, določa javni tožilec. V nujnih primerih smejo poizvedovalni organi opraviti posamezna poizvedovalna opravila, ne da bi čakali na zahtevo javnega tožilca, morajo pa ga obvestiti o vsem, kar so storili.

Preiskavo vodi okrožno sodišče po senatu ali po preiskovalnem sodniku. Javni tožilec samo stavlja predlog za uvedbo preiskave. Zakon pooblasti preiskovalnega sodnika, da lahko potem po uvedbi preiskave prepusti samo izvedbo preiskave ali posameznih preiskovalnih opravil sodniku okrajnega sodišča ali pooblaščenemu preiskovalnemu organu za notranje zadeve.

Značilne so tudi razlike glede odreditve pripora in preiskovalnega zapora. Po novem zakonu mora odrediti pripor do 3 dni preiskovalni sodnik, sodnik okrajnega sodišča in pooblaščeni organ za notranje zadeve. Samo v zakonu določenih primerih se more pripor po sklepu preiskovalnega sodnika ali sodnika okrajnega sodišča podaljšati, tako da traja največ 21 dni, računajoč od dneva, ko je bil obdolženi priprt. Važno je pripomniti, da je zakon dal obdolžencu možnost pritožbe na senat okrožnega sodišča zoper vsako odločbo, s katero se odredi ali podaljša pripor. V postopku pred okrajnim sodiščem, kjer ni preiskave, niti preiskovalnega zapora, more pripor trajati največ 15 dni.

Kar se tiče preiskovalnega zapora, ga more odrediti le preiskovalni sodnik in more trajati največ 2 meseca, računajoč tudi čas pripora. Lahko pa se preiskovalni zapor podaljša po odločbi senata okrožnega sodišča še za mesec dni, po odločbi senata vrhovnega sodišča ljudske republike ali avtonomne pokrajine še za 3 mesece, iz posebno važnih razlogov pa z odločbo senata zveznega vrhovnega sodišča še za 3 mesece. Tako more trajati preiskovalni zapor največ 9 mesecev.

Posebna novost je ugovor zoper obtožnico. Obdolženec ima pravico podati ugovor zoper obtožnico v treh dneh po njeni vročitvi. Ob vročitvi obtožnice pouči sodišče obdolženca o tej njegovi pravici. Ugovor zoper obtožnico sme podati brez posebnega pooblastila obdolženca tudi zagovornik, vendar pa ne proti njegovi volji. Vloži se pismeno pri pristojnem okrožnem sodišču ali poda zapisnik pri okrajnem sodišču. Ugovor je seveda možen v postopku pred okrožnim sodiščem, ker pred okrajnim sodiščem ni obtožnice, ampak le obtožni predlog.

Glede rednih pravnih sredstev je treba pripomniti, da je podana možnost pritožbe tudi na tretjo stopnjo, ako je izrečena smrtna kazen ali kazen dosmrtnega strogega zapora, kakor tudi v slučaju, ko je drugostopno sodišče na podlagi opravljene obravnave dejansko stanje ugotovilo drugače, kakor sodišče prve stopnje in na tako ugotovljeno dejansko stanje oprlo svojo sodbo.

V pogledu izrednih pravnih sredstev pri obnovi kazenskega postopka je novo to, da poleg javnega tožilca lahko zahteva obnovo tudi obsojenec, njegov zagovornik, po obsojenčevi smrti pa v njegovo korist javni tožilec in njegovi sorodniki. O zahtevi za obnovo postopka odloča sodišče, katero je sodilo na prvi stopnji po tem predmetu, medtem ko je po starem zakonu o zahtevi odločalo le vrhovno sodišče ljudske republike odnosno avtonomne pokrajine.

Zahteva za varstvo zakonitosti je sedaj podana v pristojnost republiškega javnega tožilca, če gre za zadevo, o kateri bo odločalo republiško vrhovno sodišče. Zvezni javni tožilec pa vlaga zahtevo za varstvo zakonitosti, kadar gre za zadevo, o kateri bo odločalo zvezno vrhovno sodišče. Zvezno vrhovno sodišče odloča takrat, kadar so kršeni zvezni zakoni, republiško vrhovno sodišče pa, kadar so kršeni republiški zakoni.

Važno je poudariti, kar smo že omenili, da v postopku pred okrajnim sodiščem po novem zakonu ni več obtožnice, niti preiskave, niti preiskovalnega zapora.

Posebnosti so uvedene tudi v kazenskem postopku zoper mladoletnike. Vselej jih sodi senat pod vodstvom stalnega predsednika senata za sojenje mladoletnikov. Mladoletniki, ki niso dopolnili 16 let, se ne morejo nikdar soditi skupaj z odraslimi. Starejši mladoletniki, t. j. od 16 do 18 let pa se smejo soditi skupaj z odraslimi le v izjemnih primerih, kadar to odloči iz upravičenih razlogov senat okrožnega sodišča.

Izpit iz poštenja

Prejšnjo sredo, 30. decembra lani, okrog šeste ure zjutraj, je stranka, ki stanuje nasproti našega uredništva na Savskem bregu, opazila neko žensko z majhnim fantkom, kako je trpala v nahrbtnik razžagana drva, ki so ležala pred Ogrizkovo hišo.

Tega ne objavljamo zato, ker so bila omenjena drva slučajno naša, marveč zato, da vidimo, iz kakšnega razloga je do te kraje prišlo. Uredništvo se je namreč pozanimalo, kdo ta ženska pravzaprav je. Izvedeli smo, da res ne živi v zavidanja vrednem položaju, ne strinjamo pa se, da si na ta način lajša življenjske skrbi, posebno še, ker morda nehote navaja fantiča, ki jo je pri tem podvigu spremljal, na kriva pota.

Zaradi nekaj polen ni vredno, da bi vso stvar raziskovali z milico. Prav pa bi bilo, da pride ta ženska, ki jo poznamo, k nam na uredništvo, da se pogovorimo, kako bi si na bolj poštën način olajšala svoje materialno stanje.

Naj bo to izpit iz poštenja. Če ga položi vsaj z zadostnim uspe-

hom, ji bo uredništvo odstopilo še četrt metra bukovih drv.

Upajo, da bodo kmalu spet na zeleni veji

Dopis iz tovarne pletenin in nogavic v Lescah

Naše podjetje je v zadnjem letu zašlo v precejšnje težave. Deloma zaradi objektivnih razlogov, kakor večina tekstilne industrije, več težav pa nam je povzročilo naše upravno vodstvo in nesposoben tehnični kader. Zato so bile nujne spremembe v upravnem in tehničnem vodstvu. Med drugim smo dobili tudi novega direktorja.

Zaradi slabega poslovanja so se nam začele kopičiti zaloge, 25 odstotkov delavcev smo imeli na brezplačnem dopustu itd. Toda to je minilo in danes je stanje drugačno.

Z omenjenimi in še nekaterimi drugimi ukrepi ter z znižanjem cen smo velik del zalog spravili v promet, zvišali smo kredit in vse delavce poklicali nazaj v proizvodnjo. Danes že ne zmoremo več vseh naročil, predvsem v proizvodnji navadnih ženskih nogavic. Zato bomo proizvodnjo le-teh še povečali, zboljšali njih kvaliteto in razširili asortiman. Računamo pa tudi na proizvodnjo nogavic iz umetnega vlakna.

Ker smo sprejeli tudi več naročil od JLA, smo sklenili povečati proizvodnjo. Prav gotovo so ti ukrepi pomagali k izpolnitvi letošnjega proizvodnega plana.

Plan za prihodnje leto pa zavisi od novih zmogljivosti. Proizvodnja nogavic bo za približno 30% višja od letošnjega plana. Delavski svet je razpravljal tudi o investicijah in bodočem razvoju naše tovarne. Predvsem stremimo za tem, da naše obrate, ki so sedaj v Lescah in Radovljici, združimo na enem mestu. Zato nameravamo graditi novo moderno tovarno.

Elektro-Kranj v borbi za elektrifikacijo

Večina električnih objektov je bilo zgrajenih pred vojno in njihova povprečna starost je 20 let. Takratne zahteve potrošnikov, n. pr. gospodinjstev, so bile zelo skromne. V vsaki hiši par žarnic in tu pa tam kak likalnik, to je bilo vse. O kuhalnikih, električnih pečeh in drugih električnih gospodinjskih in sanitarnih aparatih skoraj ni bilo govora. Temu primerno so bila tedaj dimenzionirana električna omrežja in transformatorji. Med vojno je obtežitev naenkrat pričela naraščati zaradi razširitve elektr. peči, kuhalnikov itd., na drugi strani pa padati zmogljivost električnih omrežij, ker je okupator v mnogih krajih demontiral bakreno žico in jo nadomestil z železno, ki je velike slabša. Vsled ogromnega porasta naše industrije se je poraba električne energije v zadnjih letih povečala do 25 krat, omrežja pa so ostala ista kot prej. Poleg tega pa se je število potrošnikov močno povečalo, zlasti v mestih, kjer je narasle število prebivalcev za približno 100%. Potem res ni čudno, da v določenih predelih mest in vasi potrošniki prejemajo namesto 220 voltov le še kakih 150 do 180.

V precejšnji meri pa so krivi slabe napetosti in raznih motenj na omrežjih neupravičeni in nepošteni odjemalci električnega toka, tako imenovani manipulanti. Čestokrat le-ti priklopljajo svoje ilegalne porabnike, kakor peči, kuhalnike, motorje itd. pred števcem brez vsakih varovalk. Ker so taki ilegalni potrošniki navadno zelo močni, nujno povzročajo padec napetosti in ker so manipulanti po večini nestrokovnjaki, povzročajo dosti kratkih stikov. Posledica je pregoretje varovalk v trafo postaji in seveda tema v tistem okolišu. Ko pa dobavitelj toka Elektro-Kranj ugotovi takega odjemalca in mu zaračuna ugotovljeni neupravičeni odvzem toka, le-ta na vsa usta govori in se pritožuje, da se mu godi krivica.

Zelo zgovoren primer je bil v novembru 1953 na Primskovem. Elektro-Kranj mora najmanj vsakih pet let poslati vse števce na ponovni pregled in umerjanje. Tako je prišlo v navedenem mesecu na vrsto Primskovo, kjer je bilo približno en mesec preko polovico odjemalcev brez števcev. Pred demontažo števcev je bila napetost dokaj dobra. Po demontaži pa je padla za 18 do 20%, takoj po zopetni namestitvi števcev pa se je napetost popravila na prejšnje stanje in utihnile so gromovniške kritike.

Perspektive za gradnje v letu 1954 niso preveč jasne. Elektro-Kranj potrebuje za predvidena dela v prihodnjem letu 69,5 ton bakra, a mu je za I. polletje odobreno samo 4 tone bakra in 8 ton aluminija. Veliko vprašanje so tudi denarna sredstva.

Čestitke vojakov ob novem letu

Srečno in zdravo Novo leto želijo vsem sorodnikom in znancem vojaki vojne pošte 2890 Knin: Franc Kavčič, Godešič, Janez Potočnik, Bled, Maks Urankar, Kamnik, Franc Dolžan, Novake, Nikola Kavčič, St. Jošt, Pavel Luskovec, Šenčur, Jakob Gartner, Poljane, Stanko Čeček, Rog. Slatina, Jože Logonder, Crngrob, Mihec Ekar, Preddvor in Alfonz Leben, Horjul.

Ob obletnici miniranja hotela „Evrope“

Kdo izmed Kranjčanov se ne spominja drzne akcije diverzantov, ki so pred 9 leti, t. j. 10. januarja 1945. leta minirali hotel »Evropa« v Kranju, v katerem so se fašistični vojaški in politični vodje počutili najbolj varne. Zatorej se ob letošnji obletnici spomnimo tega dogodka z nekaj vrsticami in obudimo skromen spomin na tovariše, ki so v tej akciji sodelovali, pa so bili kasneje po nesrečnem naključju zajeti, zverinsko mučeni in ubiti.

Obveščevalna služba Kokrškega odreda je svojo mrežo gosto prepletla na vsem svojem področju in še delj, posebno v letu 1944 in v zimi 1944-45. Vsaka vas je imela svoje obveščevalce, ki so odrednim enotam po najkrajši poti poročali o premikih in ukrepih nemške policije, vojske, gestapa in domačih belogardistov, katerih postojanke so bile skoro v vseh večjih krajih in vaseh Gorenjske. Obveščevalna služba je poleg dobrega in hitrega obveščanja formirala tudi skupine po 5 do 7 legalnih obveščevalcev, ki so opravljale diverzantske akcije. V tistem obdobju so se iz dneva v dan ponavljala razna sabotažna in diverzantska dejanja po vsej Gorenjski.

Tako je tudi pomožni obveščevalni center »Grintovec« pri Kokrškem odredu formiral v jeseni 1944. leta petčlansko diverzantsko grupo v Naklem, v kateri so bili 18—20 let stari mladinci. Skupina je poleg dobre obveščevalne službe napravila v zimi 1944-45 nekaj uspelih sabotažnih in diverzantskih akcij v Kranju in okolici, ki so med fašisti in njihovimi hlapci zaradi svoje predrznosti napravile splošen preplah, tako, da se v še tako zavarovanih

Jože Strupi

prostorih fašisti niso čutili več varne pred maščevalno roko slovenskega partizanstva. O teh akcijah je proti svoji navadi spregovorilo vse nemško časopisje okupirane Gorenjske in Koroške, od lokalnega do strankinega glasila v Celovcu. Nedvomno so te drzne akcije še bolj razburile onemogli bes že umirajočih fašistov.

Kako bi jih tudi ne razburilo. V decembru 1945 je ta grupa izvedla uspelo miniranje utrjenih prostorov železniške policije na postaji Kranj, kjer je bil en policist ubit, trije pa težko ranjeni. Dalje je grupa februarja 1945 uspešno minirala železniški vagon oklopnega bunkerja na železniški postaji v Kranju.

Najbolj uspelo akcijo pa je ta skupina izvedla z miniranjem hotela »Evropa« v Kranju. Trije fantje so zanesli v aktovki blizu 10 kg razstreliva v kavarniške prostore hotela ob 6. uri zvečer, ko je bil tam ravno družabni večer nemških vojaških in političnih vodij iz Kranja. Učinek razstreliva je ob eksploziji razrušil tla kavarne, ki so se sesula na jedilnico v pritličju. Ob tej priliki so bili ubiti trije nemški državljani, 22 je bilo težko ranjenih, 20 pa laže ranjenih pripadnikov nemške vojske in političnih oblasti. Čez nekaj dni sta zaradi poškodb umrla še dva Nemca.

Akcija, ki so jo uspešno pripravili Jože Strupi, Franc Kopač in Dušan Feldin, je imela še drug uspeh. Prešernova brigada je namreč isti večer v Stražišču pri Kranju izvedla uspelo prehranjevalno in vojaško akcijo, ki je bila močno olajšana zaradi zadrževanja nemških enot v Kranju, ki so ga v tem času blokirale.

Po nesrečnem naključju je konec februarja 1945. leta Nemcem uspelo aretirati tovariša J. Strupija na njegovem domu v Naklem. Kasneje so aretirali še nekaj članov te diverzantske skupine. Vojno sodišče v Kranju je 17. aprila obsodilo tovariša Strupija na smrt na vešalih, tovariša Škulja pa na smrt z ustrelitvijo. Jože Strupi je bil po grozotnem mučenju pri zasliševanjih javno obešen na Podrtini pri hotelu »Evropa« v Kranju, tovariš Alojz Škulj pa istega dne ustreljen na cestnem križišču pri Kokrici.

Fašisti se niso sramovali tega zadnjega barbarskega dejanja na Gorenjskem, akoravno je bil pred vrati njihov polom. Tovariši Strupi, Škulj, Kopač in drugi pa so dokazali, kje je bilo

Alojz Škulj

mesto slovenske mladine v borbi proti okupatorju in da jim za svobodo naše zemlje ni bilo težko dati svojih mladih življenj. Ti mladinci naj bodo svetli vzgledi današnji mladini in bodočim rodovom. Slava njihovemu spominu!

Bilanca dela gozdnega gospodarstva v Kranju

Delo gozdnega gospodarstva Kranj je letos na novo zaživelo.

Vzgoja in nega gozdov sta bili pri nas v prejšnjih letih zanemarjeni. Šele ekskurzije naših strokovnjakov v tujino in predavanja tujih strokovnjakov pri nas, kakor tudi mednarodni položaj na lesnem tržišču so nas napotili na to, da posvečamo vedno več pažnje razvoju naših gozdov.

Spomladansko pogozdovanje smo izvajali v glavnem v deževnem vremenu, zato je bil uspeh pogozdovanja celo na slabem zemljišču 90%. Pri negi gozdov, t. j. v glavnem pri čiščenju mladih kultur smo posegli v prostrane površine, ki so bile po poseku sicer pogozdene, vendar so jih začeli prerašča ti trava, plevel in posebno robidovje.

Odraslim kulturam smo pri čiščenju nudili pogoje za čim lepši razvoj, za katerega so značilne: brezvejnatost v spodnjem delu in lepo razvita krošnja, polnodrvnost, zdravje in enakomerna rast. Tako delamo dalje v stremljenju, da dobimo plemenski gozd, sposoben za obroditev dobrega semenja. Ko pa doraste gozd in nastopi sečna zrelost, odkazuje gozdar drevesa za posek. Ravno pri odkazovanju drevja za posek smo bili letos posebno previdni, kajti pod drevjem je že podmladek in zato ni vseeno kdaj in v katero smer bo padlo posekano drevo.

Gozdne uprave so dosegle pomemben napredek, ker je njihov kolektiv prešel vse faze gozdnega dela od pogozdovanja in čiščenja do končnega poseka zrelega drevja ter koncentriral pozornost na pomladek pri sečnji in spravilu lesa. Z druge strani pa so uprave dosegle stalno zaposlenost delavcev, s čimer je tudi odpadla začasna nezaposlenost gozdnega delavca. Povezanost vseh gozdnih del in dosledno pravilo, naj se pri podiranju lesa pazi na podmladek, močno dviga vrednost gozda.

Začeli smo s temeljitim popravilom potov in steza, zgradili pa smo tudi žičnico. Pripravljamo dolgoročni načrt za zgraditev mreže gozdnih cest in potov z enakomernimi vzponi, da bi obvladali s tem vse naše gozdove.

Gozdno gospodarstvo dokazuje sposobnost, da bo na podlagi letošnjih uspehov v kratkem dvignilo naše gozdove po vzgojni, gojitveni in gospodarski plati na potrebno gozdarsko višino.

Ing. Š. M.

Tekstilni delavci - kvalificirani delavci

Znano, je da je delo tekstilnega delavca, pa naj bo to v predilnici, tkalnici, pletilnici ali apreturi, tako raznovrstno in tako zahtevno, da se pri tem delavstvu popolnoma upravičeno pojavlja težnja po priznanju kvalificiranja.

Kako pa bomo dosegli priznanje kvalifikacije za tekstilnega delavca? Za starejše generacije, ki zaradi razmer niso mogle doseči kvalifikacije po redni poti, si bo treba pač tudi to pot pomagati s tečaji in izpiti. Za mladino pa bi bilo najbolj prav uvesti vajenske šole tekstilne stroke. Tako, kot gre že večina mladega kadra v tovarnah pletenin skozi pletilske vajenske šole in postanejo po treh letih učenja iz vajenk kvalificirane pletilje, prav tako naj bi se vpeljala tudi za druge mlade tekstilne delavce troletna učna doba z obveznim posečanjem vajenske šole.

Kaj bi s tem dosegli? Ne le po redni poti dobljeni naslov kvalificiranega delavca, pač pa bi doraščajoči mladini, ki se je odločila za delo v tekstilni tovarni, nudili v teh prehodnih letih vso ono moralno oporo, ki jo večkrat prav ta, sama sebi prepuščena mladina, tako pogreša. Dali bi ji v vajenski šoli osnovno teoretsko strokovno znanje, utrdili bi ji znanje iz splošno-izobrazbenih predmetov in tudi politično-moralno bi ta mladina v šoli pravilno dozorevala. V tej svoji šoli bi delavska mladina dobila prve pojme in napotila za upravljanje podjetij.

Dosegli bi še psihološko vrednoto: mladi tekstilni delavci bi postali stanovsko zavedni, vzljubili in oklenili bi se svoje stroke takoj, kot se drugi vajenci oklenejo svoje obrti in so ponosni nanjo.

Praktična korist takih šol bi bila v tem, da bi kvalificirano tekstilno delavstvo v delavnicah laže premeščali od stroja na stroj, da bi bilo manj okvar strojev (v šolah bi jih poučili o lastnostih železa, litine, kako ravnati z električnimi motorji itd.) in manj neregularnega blaga. Torej je kvalificiran in zaveden delavec boljši od le priučenega, ker razume ves produkcijski proces, ne le nekaj gibov, kot robot pri tekočem traku.

Če tekstilno delavstvo, združeno v sindikatu tekstilcev, ta predlog osvoji ter ga pristojni višji forumi odobre, predlagam sledečo konkretno rešitev.

Kot baza naj služi analogen primer pletilcev (zaradi ureditve plač in ureditev delovnega časa).

Kjer je tekstilnih tovarn predilske in tkalske stroke več, je možno urediti nekaj stalnih vajenskih šol in nekaj šol s strnjenim tromesečnim poukom na leto. V stalne šole bi prihajali tekstilni vajenci dvakrat tedensko (analogno kot ostali obrtni delavci). Šole s strnjenim poukom pa bi bile za vajence iz tovarn, ki niso v središčih tekstilne industrije.

V Sloveniji bi bilo to šolstvo prav lahko organizirati. V vseh tekstilnih centrih lahko dobimo strokovne predavatelje; za šole s strnjenim poukom pa bi bile primerno izbrati Celje kot geografsko osrednje mesto LRS.

To seme, vrženo z najboljše voljo premagati krizo viška mladih ljudi, ki ne morejo redno nadaljevati šolanja, za mesta industrijskih delavcev pa so še premladi, je vzklilo v kranjskem okraju. Tu so se tovarne obvezale vzeti določeno število vajencev za predilsko, tkalsko in apretersko stroko (za pletilce teče pouk že več let) ter so sklenile z njimi pravilne pogodbe. Ti vajenci dobivajo s splošne uredbo predpisano mesečno nagrado pa tudi do otroških dodatkov imajo pravico.

Č. Z.

Kako žive naši izseljenci?

Odgovor boste našli v Slovenskem izseljenskem koledarju za leto 1954, ki ga je pred kratkim izdala in založila Slovenska izseljenska matica v Ljubljani. Slovenski izseljenski koledar je naslednik Ameriškega družinskega koledarja, ki so ga dolga desetletja izdajali ameriški Slovenci, pred nekaj leti pa je prenehal izhajati. Odslej naprej pa bo spet redna letna publikacija Slov. izseljenske matice.

Koledar obsega 240 strani, je lepo opremljen in namenjen predvsem slovenskim izseljencem v tujini, ker jim v besedi in sliki posreduje življenje njihove domače grude in njihove nove domovine, zanimivo čtivo pa bo tudi za vsakega našega bralca.

V njem se bo kopičila zgodovina slovenskega izseljenstva, ki je razmetana po vsem svetu, tako, da bo naš mladi rod zvedel, kam povsod se je razlila kri ene petine izseljenih Slovencev, ki so šli po kruh in srečo v tujino.

Poleg priznanih domačih pisateljev, pesnikov in strokovnjakov, ki so napisali v koledarju sestavke iz področja kmetijstva, industrije in kulturnega življenja Slovenije, so napisali članke iz življenja slovenskih izseljencev rojaki iz ZDA, Argentine, Francije in Belgije.

V koledarju je nad sto petdeset fotografij in reprodukcij priznanih slovenskih umetnikov. Koledar toplo priporočamo kot zelo primerno novoletno darilo vsem tistim, ki imajo svoje sorodnike, prijatelje in znance v tujini.

Naročila sprejema Slovenska izseljenska matica v Ljubljani, Cankarjeva 5/I. Cena je 450 din.

Kje pa je morala?

Morda o dogodku ne bi bilo vredno niti pisati.

Nek zabavni orkester iz Kranja se je v decembru pogajal s »Plamenom« v Kropi za sodelovanje na silvestrovanju. Sporazumeli so se, da bo orkester za svoj nastop dobil 7.500 dinarjev, da mora razen tega tovarna »Plamen« preskrbeti prevoz članov orkestra s postaje Podnart v Kropo in nazaj. Kroparji so bili zadovoljni, saj so hoteli dočakati novo leto kar najlepše, posebno, ker je bilo silvestrovanje povezano z otvoritvijo njihovega kulturnega doma, — ki je ponos vse Krope.

Toda dan, dva pred zadnjim decembrom, so dobili od vodje orkestra sporočilo, da orkester zaradi bolezni enega svojih članov odpoveduje sodelovanje. Tako so ostali v Kropi na silvestrovo brez prave zabavne glasbe.

O tem res ne bi bilo vredno pisati, če tu zgodba ne bi šele začela. Orkester je namreč kljub »obolelosti« svojega člana, oziroma, prav zaradi »obolelosti« — ker to je bil samo izgovor, da so lahko v Kropi odpovedali nastop — igral na Šmarjetni gori, prav gotovo za boljši honorar.

Ko pa je Radko Hrast, ki je bil zadolžen, da se pogaja s »Plamenom«, opozoril vodjo orkestra Ivana Kunčiča, naj nikar ne razdira — čeprav samo ustne pogodbe s Kroparji, mu je le-ta odvrnil: »Pa naj me tožijo, če imajo pismene dokaze.«

Je pismeni dokaz vse, tovariš Kunčič? Kje pa je morala? Je prav, da se čutijo Kroparji zaradi takega postopka manj vredni kot »mestni ljudje«?

To pa je dejstvo, o katerem se izplača javno spregovoriti in ga najostreje obsoditi. Posebno, ker to prav gotovo ni osamljen primer, marveč se take stvari dogajajo tudi drugod in pri drugih poslih.

Sprehod po Kamniku

Mestni kino je prenehal s predstavami v gasilskem domu. Z novim letom redno predvaja filme v kinodvorani podjetja Kamnik. S tem je Kamnik mnogo pridobil, ker je ta dvorana dvakrat večja. Kino »Dom« ima dva najmodernejša projekcijska aparata, izdelka tovarne »Iskra« v Kranju. Dobro bi bilo, da se ob dnevih, ki je obisk največji, odprela vsaj dve blagajni, ker je pri enem okencu res težko oskrbeti z vstopnicami 500 ljudi.

Novoletno jelko so praznovali delovni kolektivi naših tovarn z obdaritvijo otrok. To je bil velik praznik za naše male. Slične slovesnosti s prihodom dedka Mraza so bile po vseh šolah, v kulturnem domu pa so bile več dni predstave z ljubkimi igricami. Kino Kamnik je za mladino predvajal »Kekca«.

OBRAZI IN POJAVI

„Provinca"

Ta nesrečna provinca! Spet in spet provinca! Zaostalo podeželje!

Kako strašno se bojimo te besede, kakor da bi bila pekel, propad in sploh življenjski polom. Provinca! — Državni nameščenci, trgovska mreža velikih podjetij, prosvetni delavci, aktivisti in oficirji, — vsi se je bojijo. Najbolj pa študentje, ki komaj dokončujejo univerzo.

Pred dnevi, ko sem se peljal z vlakom nekje po Gorenjskem, sem se zapletel v razgovor s študentko, ki bo kmalu končala slavistiko. Govorila sva o študiju, o nekih profesorjih, ki jih ne poznam, o njenih in mojih sošolcih in — o perspektivah.

— Za nas slaviste kar dobro kaže. Malo nas je, vsepovsod nas manjka. Ne bo težko s službo. Pa je vseeno zelo težko.

— Kako težko, če vas manjka? Tudi če bi vas bilo preveč, bi tisti, ki dobijo službo, dobivali enake plače. Res ne razumem, zakaj bi bilo hudo.

Kmalu sem izvedel:

— Veš, službo bom že dobila, toda kje? O, saj vem. Nekam v Prekmurje me bodo poslali ali pa v Kočevje. Nič drugega mi ne manjka, kakor da pridem nekam v Poljane ali v Železnike. O, to pa že ne. Sem raje kar brez službe v Ljubljani, četudi bi morala pometati ceste. Asfalta že ne zapustim. V provinco — nikdar!

Kar ustrašil sem se tega besnega vodopada besed, pa sem jo mirno vprašal, zakaj se tako boji province, podeželja, in kaj sploh je podeželje.

— Podeželje? Kje pa živiš, človek božji? Podeželje je tam, kjer drug drugemu gledajo v lonec, nenehoma opravljajo, kjer ni nobene družbe, — popolna puščoba. Vse, kar še je, je kak umazan kino in nič drugega, prav nič drugega. Kako naj pa tu človek kulturno živi! Sedaj bi šele morala začeti, saj nam univerza daje komaj osnovne pojme. Kaj pa zdaj? Ali naj nekje v nekem Šentlenartu ali pri Sveti Barbari pozabim še to, kar znam in povsem podivjam? Ni koncertov, ni gledališča, nobenih klubov, kjer bi človek lahko debatiral. Edino gledališče je, če te vprežejo, da igraš služkinjo v igri za gasilsko veselico.

O, kako srečna bi bila, če bi imela kako zvezo v Ljubljani. Neka moja prijateljica je tako srečna, da pozna direktorja te in te gimnazije v Ljubljani. Že ji je obljubil, da bo prav tam dobila namestitev. Neka druga pa je sestrična nekega člana sveta za prosveto ali kakor se že pravi tem komitejem. Tudi ona bo ostala v Ljubljani. Jaz pa bom morala tja nekam v Polhov gradec.

Ugovarjal sem ji, da na podeželju pač ni tako hudo. (Tistega zastran protekcije seveda nisem odobraval.) Ni mnogo pomagalo.

Marsikaj je dekle povedalo prav. Naše podeželje (pa tudi glavno mesto) je precej podeželsko. Še zdaleka nima vsega, kar bi moralo imeti. Toda zdi se mi, da bi bilo treba povedati tudi tole (prizadeti tovarišici tega nisem utegnil, ker je na naslednji postaji že izstopila. Včasih pa tudi pogleda „Glas Gorenjske", dasi je samo „podeželski" list, in bo morda opazila tale odgovor):

Podeželje bo toliko časa „nekulturno, necivilizirano in zaostalo", dokler ne bomo nič storili proti temu, dokler se bomo z zavihanim nosom zmrdovali in stali ob strani.

Včasih se je o življenju odločalo „zgoraj", v mestu, vsaj nekateri so si mislili, da je to mogoče, življenje pa je pokazalo, da tako ne gre. Vse se dokončno odloča prav tam spodaj, na terenu", kakor včasih slišimo. Nikjer drugje kakor v samem kraju in v samem podjetju, se ne bo definitivno končala bitka za socialistično demokracijo, za obči napredek in tudi za kulturno življenje. Pravo življenje je že tam in če ni takšno, kakršnega si želimo, — ali ni to sijajno torišče za delo, kulturno delo?

ABC

IVO PORENTA - VOJKO

NA POTI V SVOBODO

2

Minerci so dne 11. januarja minirali dovodno cev elektrarne KID na Javorniku, takoj nato pa cevovod elektrarne Završnica.

Partizani so postajali vsak dan bolj predrzni. Dne 22. januarja je druga četa razorožila stražo tovarne verig v Lescah in pri tem zaplenila osem pušk, le 2 dni kasneje pa je prva četa napadla sovražno postojanko v Sori pod Škofjo Loko. Napad je bil sijajno zasnovan in podprt z ognjem iz minometa. V borbi, ki je trajala nad dve uri, in v kateri so partizani pokazali mnogo vojaškega znanja, je bilo več sovražnikov ubitih in ranjenih, postojanka pa delno razrušena. Ves čas borbe so napadenci klicali na pomoč. Tik pred padcem so prispele močne sile iz Medvod in Škofje Loke, ki so prisilile malo-številne partizane k umiku.

28. januarja je bil napaden II. bataljon Gorenjskega odreda. Sovražna skupina tri sto petdesetih izbranih policajev se je osem ur zaletavala v jeklene vrste partizanov, ki so vzdržali vse juriše in napade. Če so jih ustavili na enem krilu, so se obrnili in poizkusili prodreti na drugem. Vsak borec tega bataljona bi lahko pripovedoval o junaškem boju bataljona. Končno so Nemci uvideli, da je odpor močnejši, kakor so pričakovali, in so se umaknili, s seboj pa so odvlekli šestnajst mrtvih in deset ranjenih vojakov. Bilo je jasno, da morajo, ako hočejo premagati sovražnika na Gorenjskem z neposrednim napadom:

1. v čim krajšem času pričeti z ofenzivo,
2. še pred pomladjo uničiti glavnino partizanskih enot na Gorenjskem.

Vendar se jim to ni posrečilo. Enote so vzdržale in se kljub mrazu in snegu upirale vso zimo nemškim zverem. Mnogo jih je v tem boju omahnilo, med njimi največ kurirjev, ki so si samotni utirali pot v nedotaknjeno belino, se do pasu pogrezali vanjo. Težko sopeč so se borili s sipkim snegom, slabo oblečeni in mnogokrat neoboroženi... korak za korakom, veter jim je bil v obraz in jih tiščal nazaj. Da, mraz, sneg, zima...

Takole je zapisal kurir C. v 17. številki glasila IV. operativne zone:

— Tiha zimska noč. Tako tiha, da je človek pozabil na vihar v sebi in postal njej enak. Smreke stojijo visoko, brez pregiba, obložene s snegom. Drevje obrobija ravnino — za njo se vzpenja okrogel hrib. Mesečna noč in sneg. Globok sneg za meter visoko. V tej tišini postane človek čudovito miren in prost. Oči mu počivajo na mehkem snegu, mesečina se prelije v njega samega. Drobne kepice in kroglice se trkljajo izpod nog.

Lepo je!

»Zakaj le moram tako brez brestanka naprej«, je nekam otožno pomislil kurir Peter. »Ogledal bi se rad okoli, vsaj za pol ure postal pod smrekami, se odpočil in zasanjal. Toda premrzlo je, da bi ostal. Še prehladil bi se, saj sem ves prepoten. Naprej moram!« si je dopovedoval. »Potrebno je! Za mene, za vse. Borimo se, hitimo, pozabljati moramo na sebe. Saj bo kasneje, če ne prej po vojni, čas za sanjarjenje. Da, takrat bom sanjal o topli peči in o vsem, česar danes nimam.«

Peter je gledal po sledi za seboj. Luknje v snegu, zavit cikcakast trak. V vsaki je ostalo nekaj njegove toplote. Mraz je, kakor hitro postoji. Prešel je jaso in zavil proti gozdu. Jasa se je klinasto zajedala med smrekami.

Bil je skoraj v klinu jase, ko je obstal med drevjem. »Zakaj?« Še enkrat se je vprašal, ni vedel, slutil je. Slutnja ga ni nikdar varala. Gledal je kepice snega, ki so se drobno razbile ob grmovju in si ni upal dvigniti oči. Zdaj je vedel zakaj!

»Nad mano je človek!«

Sunkoma je vrgel glavo navzgor in se zastrmel v ustje mitraljeza. Pet metrov nad njim so bili v zasedi Nemci.

Peter je začutil drgetanje. Nato si je zapovedal z vso silo mir. Počenil je in se skljućil. Oči so mu bile zastrte. Boril se je.

»Oni tam gori spijo. Vrnem se.« S trebuhom se je posmukal od suhe vejice grmovja. Sneg se je vsul in tiho zaškrebljal.

Obstal je prikovan v sneg, stisnil noge k drevesu in čakal. Mraz! Ščipanje v ušesih, v bradi, mraz v noge, da bolijo kosti. Čakati in nič misliti je najbolje. Za sedaj nima drugega izhoda. Glava je postajala boleča, misli ledene in počasne, vendar srce je še vroče, čeprav telo zebe. Čeljusti so že trde, posebno v oglu pod ušesi, razkleniti se hočejo, da zazebe v usta. S silo jih je tiščal skupaj. Na robovih se trdi dih, peče. Tudi vrat boli od skrčenja.

Peter je spet pomislil, kaj mu je storiti. V gozd ne more, ker bi mu sledili kakor psi. Med begom bi opešal. Orožja nima, da bi jih pobil, le poročila, važna poročila nosi.

Ždel je in čuval vsako iskrico toplote.

Tekle so ure in mesec je izginil. Sneg je dobil trdo skorjo. Še eno uro, in zdanilo se bo. Srečali se bomo. Prstov ni čutil, noge so mu otrdele, tudi mraz mu ni bilo več. Prekleti mraz. Niti ležati ne more več. Samo čakati kdaj useka in ubije. Le srce je živo.

Ob petih so Nemci zlezli izpod šotorskega krila, se otepli snega in odšli mimo...

V naslednjih bojih se je videlo, kdo ve bolje, kako se je treba na Gorenjskem vojskovati. Zvitost in spretnost, preprostost in odkritost, hrabrost in srčnost so zmagovale nad nemško tehniko in belogardistično nadutostjo. Borci Gorenjskega odreda so se z dušo in telesom zagrizli v neenak boj za osvoboditev. Vse to delno pojasnjuje, zakaj so bili uspehi partizanov vsak dan večji in zakaj je morala nemške vojske z vsakim dnem bolj padala.

Dne 6. februarja je bil iz prve čete formiran I. bataljon Gorenjskega odreda, za komandanta pa postavljen Fajfar Jože - Tomaž. Operacijsko področje bataljona je bil trikot Škofja Loka — Žiri Železniki.

Štab odreda, ki je bil nad Škofjo Loko, so v začetku leta 1844 sestavljali naslednji tovariši: komandant Škraber Leopold-Vanja, politkomisar Kršišnik Anton-Ljubo in načelnik štaba Globočnik Boris - Damjan. Šef obveščevalnega centra je bil tov. Janez Jan, za pomočnika politkomisarja je bil postavljen Miha Kavčič, ki pa je prevzel svoje posle šele ob koncu februarja. Številčno stanje odreda je bilo 350 mož.

Že prvi dnevi obstoja bataljonov dokazujejo njihovo ofenzivno sposobnost. Pokazalo pa se je še nekaj: 1. Mnogo večja aktivnost partizanov na desnem bregu Save (I. bat.), 2. nenavadno hitra rast in razvoj bele garde na levem bregu Save (okolica Kranja). Z ozirom na to in, da bi imel štab odreda tesnejši stik z edinicami v Kamniških planinah in Karavankah, je bil odločen premik celotnega štaba na ta sektor.

(Nadaljevanje sledi.)

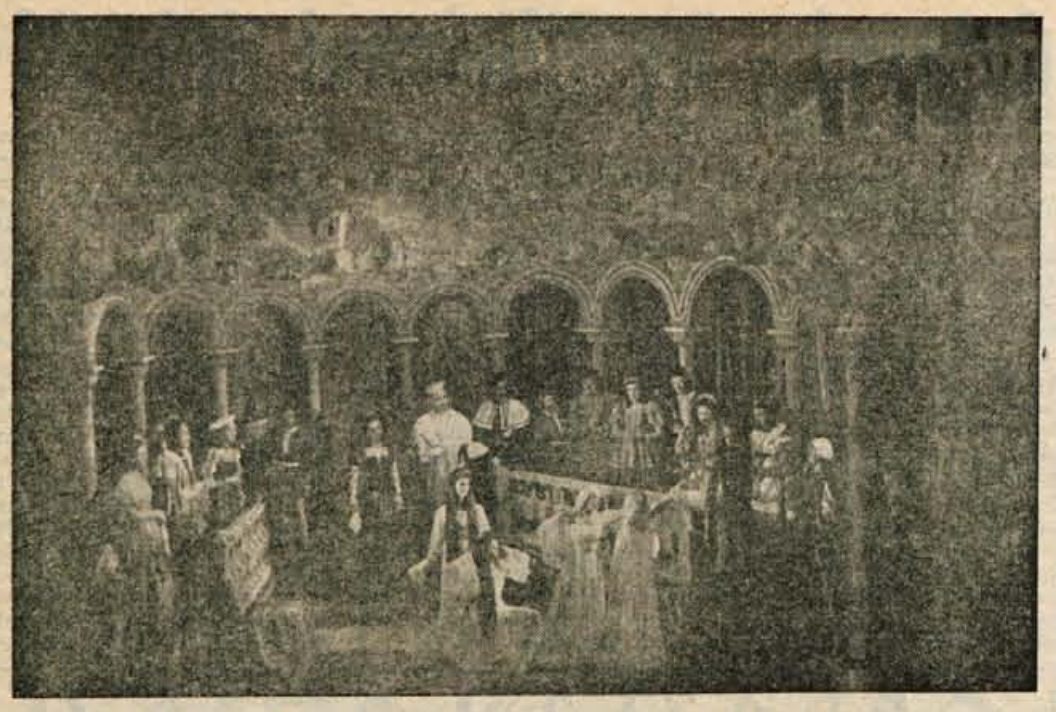

»Trnuljčica« na deskah Prešernovega gledališča v Kranju

Krstna predstava mladinske igre

(Grimm - Škufca: Trnuljčica)

Preproste, že zaprašene, zmeraj o isti zmagi dobrega nad zlim, svetlobe nad temo in življenja nad smrtjo bajajoče zgodbe, ki sta jih zbrala brata Grimma, vedno znova privlačujejo prireditelje mladinskih igric, da posegajo v to znano zbirko.

Tistim pa, ki se vsaj malo še spominjajo dvoglave monarhije in ganljive slike »presvetlega« cesarja na klečalniku, pomeni ta zbirka nekaj več, kot le priljubljeno mladinsko branje. Srečanje z drobnimi knjižicami, ki naj bi slovenskemu šolarčku v užitni obliki nudile sicer neprebavno gotico, je bilo za vsakogar hkrati prvi vstop v germanski »Kulturgebiet«. Ob teh bukvicah, polnih kičastih ilustracij, smo se seznanjali z nordijsko miselnostjo, hkrati okrutno in emeravo sentimentalno, sistematizirano, po navadi suhoparno prozaično in zmeraj brez humorja. Te pravljice in zlato bronzirane slike dvorskih soban so fantku glasno in prepričljivo dopovedovale, kakšna uboga, plebejska in manjvredna rasa smo Slovenci: še v mitologiji se izpričuje, da smo narod hlapcev. Tam dvor in kraljevič, tu hlapec in kmečki hlev v kresu. V prenekaterem otroškem srcu sta Grimma ukresala prvi sram in prvo podzavestno iskro renegatstva.

Res je, danes te pravljice ne morejo več opravljati svoje apostolske misije: »Pojdite in poučujte vse narode«, toda nordijsko miselnost so obdržale in nekoliko več nacionalne »samozavesti Slovencem tudi po drugem osvobojenju ne bi bilo odveč. Če pomislim na res neizčrpno bogastvo slovenskega pravljičnega sveta, na čisti pesniški izraz v ruskih ali južnoslovanskih, na pristno čustvovanje v čeških in slovaških pravljicah, sklepam, da se le po zakonih vztrajne inertnosti še kar naprej prirejajo vse te »Trnuljčice«, Jankinmetke« in Rdeče kapice«, ni mi pa znana niti ena odrska priredba izmed pravljic Božene Nemcove.

Prireditelj »Trnuljčice«, Saša Škufca, je čutil, kako skopo je dogajanje v pravljici o stoletnem spancu. Ozki okvir je razširil in dopolnil z elementi in osebami iz nekaterih drugih pravljic. Obseg priredbe je s tem povečal, pomnožil pripovedovanje, ni pa strnil dogajanja. Za vsako dramsko obliko pa velja, da je tem boljša, čim manj je v njej pripovedovanja in čim več strnjenega dogajanja. Gostobesednost priredbe občutimo tem močneje, ker sta jezikovna obdelava in slog dialoga izrazno ohlapna. Zgoščena preprostost, pesniška sila in plastična slikovitost izraza je še zmeraj prvi zahtevek in conditio sine qua non dobre mladinske literature. (Take so zadnje umetnine Finžgarja in Prežiha.) Pisanje za mladino ne sme biti nekakšna vajeniška doba, v kateri se pisec šele spoprijema z rokodelskimi veščinami pisateljskega poklica.

Dogajanje pravljice je Škufca srečno transponiral v svojstveno zakonitost in samobitno logiko razgibanega in primitivnega otroškega sveta. Tukaj ima svojo malo publiko v rokah, kadar pa zaide v besedno duhovičenje in dociranje, je intimni stik pretrgan. Srečko Tič je kot režiser skušal takšne »Jadinge« izločiti ali vsaj reducirati. Obsežne črte, ki sta jih napravila z dramaturgom, so v splošnem prispevale k zgoščenosti in dinamiki predstave. Stevilni plesni vložki, ki jih je režiser vkomponiral v igro, zlasti sanjski plesni prizor, so šele prekrili staro pravljico z nežno pesniško kopreno. Storijo je odvijal pregledno in v živahnem tempu na razgibanem dvoru, toda tudi Tič je scenske probleme otroške igre reševal v miselnem svetu odraslih. Značilno je prav krčevito iskanje logične prostorne rešitve pohoda kraljeviča skozi grajske prostore: mimo, skozi in preko koprene spanja. Le zakaj? Podobno je s simetrično scensko razpostavo ter močnim gestikuliranjem v igri. Otroško dušo obvladuje bujna, neurejena in neukalupljena domišljija, ki jo odrasli posiljujemo že s prvimi vzgojnimi prijemi: pri igranju s privajo na simetrično dojemanje prostora, pri pripovedovanju ljubkih pesmic na cifrasto gestikuliranje. Nato pa po dvojnem odboju sklepamo, da je prvinska zahteva otroške psihe simetrični »Spielkasten« in igra z rokami.

Tudi sceno je zasnoval Srečko Tič. Standardna pravljična scena v slogu ilustracij Grimmovih pravljic je občinstvu ugajala, dasi učinkuje odrska notranjost nerazgibano in s svojo korektno urejenostjo prozaično.

Mislim, da je treba posebej povedati, — kajti ni povsod tako — da pripravijo naši igralci v mladinskih igrah svoje vloge z enako resnostjo, prizadevnostjo in ljubeznijo, kot v, recimo, najzahtevnejši drami sezone. Saj drobni, najhvaležnejši publikum, ki sprejema tako pošteno in z odprtim srcem, tudi zasluži poštene uprizoritve. To so dali vsi — od kralja (F. Trefalt), ki mu sicer ni do kraja uspele zlitje veličastnega s smešnim, in kraljice (V. Blanč) s svojima preciozníma dvornima damama (A. Hlebcetova in M. Černetova) do dvornih imenitnikov zvezdogleda (M. Mayr), maršala (M. Dolinar), ministra (L. Štiglic) in poveljnika (J. Kovačič). Presrečni in iskreno topli Trnuljčici A. Cigojeve sta družno pritegnila šaljivi modrijan Bambo (J. Eržen) in živahni, prijetno groteskni kuharček Nade Bavdaževe. — Klio Maverjeva je v igri, maski in kostumu originalna, nešablonska Črna vila.

Kdor se je v dvorani razen na oder ozrl kdaj tudi po malem občinstvu, je presenečen opazil, kako nepričakovano mnogo zanimanja in razumevanja kažejo otroci za plesne vložke. Ne le za groteskno-komični ples kuharčkov ali prhotanje sivih spremljevalcev Črne vile, ampak tudi za čisto liriko koprnenja v Trnuljčičinih sanjah. Plese je zasnovala v razumskem in čustvenem območju otroške psihe koreografinja Lidija Lipovževa, med izvajalkami pa je še posebej presenetila mlada M. Fajonova z izrednim smislom za plesni gib in ritem.

Preprosto, domače in mehko zvenečo spremno glasbo je komponiral V. Fabiani. **B.**

„Vesna“ sredi zime

Ugotovitev, da je z »Vesno« maturirala tudi naša miniaturna tvornica sanj, je seveda precejšnje pretiravanje; pač pa je s prav dobrim uspehom opravila sprejemni izpit. Pri tem izpitu je ocenjevalo občinstvo in nisem še srečal gledalca, še zahtevnejšega in kritičnejšega, ki bi mogel napisati manj kot šest pik.

Nimam namena pisati k številnim dosedanjim recenzijam še ene kritike, kvečjemu nekaj obrobnih opomb k filmu in kritikam. Seveda sem že prvi hip obstal sredi vroče diskusije, kdaj je film umetnost in kdaj ni, oz. konkretneje — ali Čapov film je umetnost ali ni.

Ni treba biti filmski kritik, da pogodiš, kaj je Čap hotel z »Vesno«. Svojemu občinstvu je hotel dati poldrugo uro prijetnega razvedrila, čiste zabave »v besedi in sliki«, ne obtežene s sociologijo, psihonalizo itd. Čapovi nepoklicni igralci res ne dosegajo de Sicovih amaterjev, scenarij se ne more kosati z rafinirano duhovitim dialogom francoskega filma, toda to, kar je obljubil, je Čap gledalcu dal: večer zdravega smeha v estetsko prijetni in tehnično brezhibni obliki.

Smeh v umetnosti pa je pri nas profanacija, greh. (Kako simbolno je, da je Torkarjeva »Pravljica o smehu« v drami pogorela.) Za smeh v slovenski kulturi ni prostora, razen če ta pod klovnsko masko kaže krvave solze in krvaveče duše. Zato Čapov film ni umetnost, kvečjemu dobra obrt.

Nedavno tega smo v Kranju gledali nekaj, kar je baje — po pisanih in povedanih sodbah — umetnina. Tisto nekaj je bilo slučajno zaporedje fotografiranih slik in slabo artikuliranih zvokov — film pa tisto ni bilo.

Zakaj ta paralela? Čisto preprosto dejstvo ugotavljam: dokler slovenski filmski režiser ne bo v potankosti obvladal obrtnega znanja, naj nam nič ne pripoveduje o »kunšti«. Preveč spominja to na slikarja, ki ne obvlada risbe in ne zna mešati barv, pa postane apostol moderne abstraktne umetnosti.

— — —

Še nekaj besed pro domo. V mnenju, da je krstna predstava slovenskega filma kulturni dogodek, sem se priporočil za vstopnico k večerni predstavi pri dveh ustanovah: prva je kulturno umetniška, druga kulturno prosvetna. Obe sta mi nudili vstopnico, obe priklopni sedež, edino, kar sta imeli na razpolago. Čudil sem se množini stranskih sedežev, pa so mi pojasnili zmoto. Novi slovenski film ni kulturen dogodek, pač pa (po mnenju upravnika kino-podjetja) produkcijska zmaga. Za boljša mesta bi se moral pozanimati v tovarni zobotrebcev, kulturno prosvetne ustanove so dobile le ostanke.

V opravičilo naj še napišem, da upravnik v svojem mnenju, da so kulturni in prosvetni delavci v socialistični družbi le priklopni sedež, ni osamljen.

—ič

Dramska družina jeseniške „Svobode“ je zaživela

Z obnovitvijo nekdanjega delavskega doma pri Jelenu je dobila gledališka družina jeseniške »Svobode« enega najmoderneje urejenih odrov z lično dvorano. Že dvorana sama napravi na slehernega izredno lep vtis. Kdor si pa ogleda oder in predvsem prostore pod njim, članom gledališke družine nehote zavida. V lanskoletni sezoni je gledališka družina jeseniške »Svobode« nekako životarila. Naštudirala je Gerweisovo komedijo »Za stanovanje gre«, ki jo je nekajkrat uspešno uprizorila, v ostalem pa prave razgibanosti v lanskoletni sezoni ni doživela.

Letos izgleda stvar bolje. Za Silvestrovo so v režiji Cirila Vistra naštudirali znane »Tri vaške svetnike« v Cesarjevi priredbi. Sicer lahka igra je bila dobro naštudirana in režiser zasluži pohvalo, tako za režijo kot za posrečeno izbiro igralcev. Sedaj študirajo švedsko dramo v treh dejanjih: »Stilmondski župan«, ki jo bodo uprizorili v drugi polovici meseca januarja.

Dramski odsek se je odločil tudi za organiziranje dramske šole. Ta ne bo le za člane jeseniške »Svobode«, temveč za člane gledaliških družin vseh »Svobod« radovljiškega okraja. —

Pozimi na deželi

Življenje v Voklem je v letošnji zimi mnogo bolj razgibano kot pretekla leta. Minuli teden se je začel gospodinjsko-kuharski tečaj, za katerega je bilo že več let veliko zanimanje. Prijavilo se je toliko deklet, da jih le ena tretjina lahko obiskuje tečaj. Prostore in kuhinjo je rada odstopila vedno napredna žena Marija Gorjanc. Tečaj vodi tov. Fani Logar. Med dekleti vlada tovarištvo in disciplina. Kot ena družina so, kljub temu, da so zbrane iz štirih vasi.

Tudi kmetje pridno popravljajo in nasipajo gozdna, poljska ter vaška pota, sekajo drva in opravljajo razna druga zimska dela.

Člani SKUD se pridno urijo v domu prosvete, kjer nameravajo še ta mesec uprizoriti Finžgarjevo dramo »Divji lovec« na obnovljenem odru. Za predstavo vlada veliko zanimanje.

Tudi člani prostovoljnega gasilskega društva bodo na bližnjem občnem zboru laže polagali obračun celoletnega dela, kot prejšnja leta. Leto 1953 je bilo za gasilce eno najuspešnejših in najplodovitejših. Nabavili so si motorno brizgalno znamke »Motor« in črpalko za 400.000 dinarjev. Okrajna gasilska zveza v Kranju je prispevala zanjo 100.000 dinarjev. Poleg tega so kupili še za 70.000 dinarjev drugega potrebnega gasilskega materiala.

Jesenice

Pri mestnem gledališču in »Svobodi« na Jesenicah bodo osnovali redni letni režiserski tečaj za pevovodje. Prvi tak tečaj se bo pričel pri jeseniški »Svobodi« v začetku januarja. Ker okrajni odbor ljudske prosvete že dve leti ni pokazal nobene delovne volje, so postavili komisijo z nalogo, da do februarja pripravi občni zbor okrajnega odbora ljudske prosvete.

Domžale

Člani Svobode bodo v kratkem začeli zbirati prispevke za postavitev novega kulturnega doma. V ta namen imajo že lične izdelane bloke po 10, 100 in 1000 dinarjev.

Cene Avguštin

Škofja Loka v luči umetnostne kulture

(Nadaljevanje in konec)

Srednjeveška kristalinična oblika, ki jo je mestu vtisnilo obzidje in ki sta nam jo v bakrorezih ohranila Merian in Valvazor, se je v prejšnjem stoletju skoraj popolnoma izgubila. Ostali pa so vendarle nepozabni in do neke mere edinstveni predeli ob Kapucinskem mostu, ozadje Zgornjega trga in končno grad, čeprav sta z odstranitvijo donjona (velik stolp — prvotna oblika gradu) v letu 1892 tako on, kakor tudi mesto izgubila morda najmonumentalnejši višinski poudarek, kar jih pozna slovensko gradivo.

Skoraj vodoravno potekajočo višinsko črto Spodnjega trga le komaj opazno prekinja nizek strešni stolpič Špitalske cerkve. In ko se od tu ozremo proti Zgornjemu trgu, nam pogled kar prehitro zdrsi preko rahlo vzvalovljenih streh meščanskih hiš in zajetnih samostanskih poslopij proti gradu, kjer se umiri v belih stolpih na zelenem ozadju smrekovih gozdov. Drugačno lice kaže starejši del naselja ob Kapucinskem mostu, kjer srednjeveški gotski dinamični arhitekturni princip zamenja renesančno občuteno horizontalnost in umirjenost na jugozahodu. Skoraj preteče se dvigajo židovi nad nekdanjim mestnim vhodom, le ozek plitev pomol poživlja gole stene. Vse bolj živahna pa je igra streh. Lagodno valovanje izgine, v silovitem vzponu se navezujejo slemena drugo na drugo, iščoč zvez z mogočnim telesom nunskega samostana in stolpičem nad njim, hiteč vedno više, dokler ne izzvene v svojem končnem cilju in arhitektonskem oporišču — gradu. Stavbne gmote severovzhodnega predela se deloma kopičijo okrog zvonika župne cerkve, čigar vpliv kot arhitektonske dominante se zaradi neugodne lege v senci gradu omejuje le na najbližjo okolico.

16. stol. pomeni razcvet meščanske arhitekture ne samo v Srednji Evropi, temveč tudi pri nas. Medtem, ko je v prejšnjih

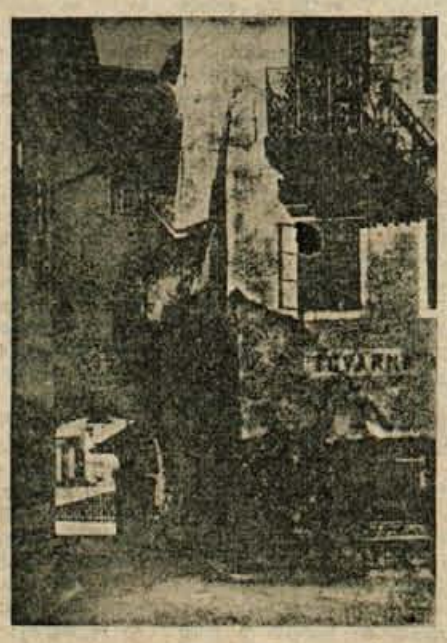

Bivša mestna vrata ob zidanem mostu

stoletjih prevladovalo cerkveno stavbarstvo, stopi v tem času pod vplivom humanističnih v tostranstvo usmerjenih idealov skoraj popolnoma ob stran. Nesluten razvoj pa doživi profana arhitektura.

Novi estetski princip, težnje po izoblikovanju enotnih prostornin, nove umetnostne forme, oprte na izročilo klasične antike, se vedno bolj uveljavljojo. Najprej jih sprejme plemstvo. Z gradov in graščin, deloma pa tudi po direktni poti se nova načela prenašajo v mesta, kjer na duhovno že pripravljenih tleh doživijo velik razvoj in razcvet.

Vendar je bila srednjeveška gotska tradicija v deželi preveč zakoreninjena, da bi jo kar naenkrat izpodrinile nove težnje. Nastajajo kompromisne oblike, ki so za študij umetnostnega razpoloženja tedanjega človeka mnogo bolj pomembne kot n. pr. tako imenovani čisti slogi, saj nam do zadnjih niains razodevajo njegovo moč sprejemanja ali odklanjanja teh ali onih stilnih elementov. Poučna v tem pogledu so n. pr. kamnita vrata na pročeljih škofjeloških hiš. Še gotsko prirezan ločni del se harmonično zliva z že renesančno občutenim podstavkom. Zdi se, da je oblika zašla v Škofjo Loko po posredovanju Freisinga direktno iz Bavarske ali Salzburga, kjer je običajna, dočim je v drugih slovenskih mestih skoraj ne najdemo. Drug tak primer so iz posameznih, po renesančnem načinu obdelanih kamnov (rustika), sestavljeni portali, katerih zunanja oblika je vendarle še povsem gotska. Tudi v arkade — hodnike z loki in strebriči na dvoriščih škofjeloških hiš, pri katerih se je vpliv juga morda najjasneje izrazil, se vrivajo stare oblike. Njih nosilci so pogosto, posebno v prtličju, še pravi gotski slopi. Šele pozneje prevladajo kot opore toskanski stebriči, a ponekod še vedno opremljeni s starimi rekviziti: gotsko prirezanimi podstavki, da celo z degeneriranimi romanskimi brsticí. Življenje umetnostnih form je v loških arkadnih hodnikih tako pestro in bogato, da ves tovrstni slovenski material ostaja daleč za njim.

Iz zakladnice srednjeveške arhitekture črpajo svoje forme nadstropni pomoli, ki oprti na kamnite konzole (opore), poživljajo pročelja mnogih škofjeloških hiš. Njih število je precejšnje, oblike raznovrstne, tako, da je tudi v tem pogledu Škofja Loka med prvimi mesti pri nas. Nadstropni pomoli, ti

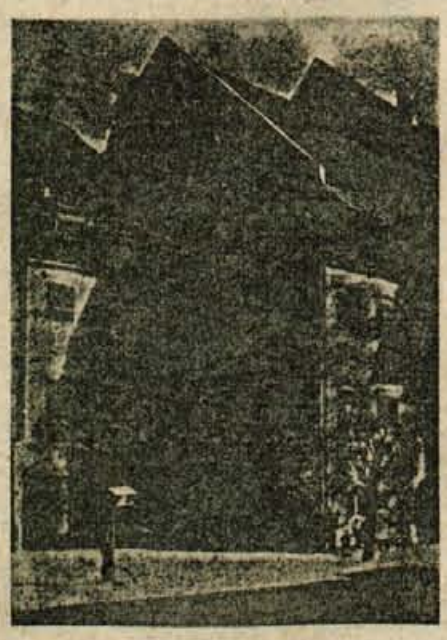

Skupina hiš na »Zgornjem trgu«

degenerirani pravokotni in okrogli obrambni stolpi, so izgubili prvotno funkcijo in služijo predvsem okrasu. Poživljajo hišna pročelja in dajejo uličnim stenam slikovit videz. Iz njih se razvijejo plitvejši, a skoraj vse nadstropje hiš prekrivajoči pomoli na Spodnjem trgu, ki v nasprotju s prejšnjimi prvenstveno služijo širitvi stanovanjskega prostora.

Ne smeli bi prezreti kako se po humanizmu oznanjane zahteve po višji življenjski kulturi javljajo v preoblikovanju celotnega stavbnega korpusa, njegove zunanjščine in notranjščine, dalje, kakšne elemente prinaša v organizacijo prostorov za Šk. Loko posebno pomembna kmečka arhitektura, ki je n. pr. na Spodnjem trgu ustvarila celo poseben tip hiše — a vse to bi naš oris preveč raztegnilo. Mimogrede bi rad omenil še vrste gotskih, a večkrat že tudi renesančno oblikovanih kamnitih vrat v širokih in s težkimi oboki prekritih vežah, lepo izklesane okenske okvire, drobne profilacijo lesenih stropov, oboke v veži Hofmanove hiše, kjer igračkasti štukaturni motivi skušajo posnemati stara gotska rebra, a jim manjka prvotne konstruktivne sile. Nepregledno je število kovanih železnih vrat (najstarejša z letnico 1499), najrazličnejšega, predvsem baročnega okovja in pohištva, v čigar oblikah so zastopana tri stoletja.

Zaradi kvalitete in izredne ohranjenosti spomenikov meščanske umetnostne kulture bi bila Škofja Loka med slovenskimi mesti morda najbolj primeren in potreben objekt bodočih konservatorskih in restavratorskih posegov.

Od 9. do 17. januarja - Jesenice, Bled, Rožca

ZVEZE Z VLAKI UGODNE — OGLEJTE SI SPORED TEKMOVANJ, OBJAVLJEN V 52. LANSKOLETNI ŠTEVILKI NAŠEGA LISTA

Velika manifestacija gorenjskega smučarstva

Neuspešno delo „Partizana“ na Jesenicah

Partizan na Jesenicah, v tem našem največjem industrijskem centru, le delno opravlja svoje naloge. Delo v tem telesno-vzgojnem društvu bi moralo biti vzorno in služiti kot zgled. Jeseničani bi morali biti gonilno kolo vsega telesno-vzgojnega dela v okraju. V resnici pa je vse drugače. Delo v TVD Partizan na Jesenicah hromi in slabi v osebnih sporih in intrigah med upravo društva in tehničnim ter telovadnim kadrom.

Le malo delovnih odbornikov od številčno močnega upravnega odbora se bavi s perečimi gospodarskimi problemi. Nikogar ni med njimi, ki bi se zanimal za telovadeče cicibane, pionirje, mladince in člane. Telovadci vseh razredov so več ali manj prepuščeni sami sebi. Morda imajo vzorne in marljive ter vztrajne in vestne vodnike le pionirji v neumorni in požrtvovalni Cilki Talerjevi in mladinci, katere vestno vzgaja prof. Gonde.

Na Jesenicah smo bili vajeni gledati lepe akademije in telovadne nastope. Jeseniški telovadci so bili skoraj vedno močno zastopani v vseh naših vzornih telovadnih vrstah in celo v mednarod. tekmovanjih so dosegali častne rezultate. Ta tradicija na Jesenicah je v zadnjih letih skoraj popolnoma zamrla. Pač lahko ugotovimo uspehe posameznikov, ki se trudijo in prizadevajo, da bi v telovadbi napredovali in da bi ime Jesenic in Slovenije ali celo Jugoslavije v telovadbi dvignili na tisto višino, ki je v danih pogojih lahko dosegljiva. To moramo prav gotovo z zadovoljstvom ugotoviti med mladinci, kjer imamo dobre telovadce (Čelesnika, Gostiša, Trampuža in Železnika), ki bodo lahko prav kmalu izpopolnili ali nadomestili najboljše telovadce v članski vrsti.

Prav tako bi bilo koristno in priporočljivo izpopolniti oslabljeno vrsto članic, iz katere sta odšli Lapajnetova in Omejčeva, ki sta z Rozmanovo in Smolnikarjevo predstavljali vrhunsko četvorico v naši telovadbi. Resneje bi morali vaditi tudi člani, kjer imamo odličen material v mladem Oblaku, Šubicu, Robiču in drugih.

Na Jesenicah so podani vsi pogoji za razvoj telesne vzgoje, dovolj razumevanja imajo za to tudi vsi odgovorni forumi, množične in sindikalne organizacije, ki nudijo TVD »Partizanu« veliko moralno in materialno pomoč. Potrebno je urediti vrste v društvu samem, uspehi in pozitivni rezultati ne bodo izostali. Nova uprava TVD Partizan na Jesenicah bo morala z obema rokama prijeti za delo in vložiti v reševanje društvenih razmer vso dobro voljo!

Novoletni mladinski turnir

Antolič že drugič zmagovalec

Kranjski NTK Projektor je za letošnje novoletne praznike že drugič priredil mladinski namiznoteniški turnir. Povabilu so se odzvala vsa društva iz Slovenije, ki imajo dober naraščaj.

To, kar so pokazali pionirji, mladinci in mladinke na tem turnirju, je že več kot začetniška igra, najboljšim namreč ne manjka več dosti, da pridejo do veljave tudi v disciplinah svojih starejših tovarišev. Turnir je bil odigran v treh disciplinah: pionirji, mladinci in mladinke, po sistemu igranja vsak z vsakim. Na ta način so vsi igralci imeli možnost pokazati svojo pravo vrednost. Pri pionirjih je nastopilo 10 igralcev. Prepričevalno zmago je dosegel Janez Teran (Pr), ki je dobil vseh devet iger in ni izgubil niti enega seta. Slede mu 2. Repše (Rudar) s 7 zmag, 3. Žezlina (Pr) 7 zmag. Mladih je igralo sedem. Prvo mesto je pripadlo Teranovi (Pr) s 5 točkami, seti 10:3, drugo Dolenčevi (Pr) s 5 točkami, seti 10:6.

Mladincev se je prijavilo 37. Najprej so tekmovali v 4 skupinah vsak z vsakim, nato pa so po trije iz vsake skupine igrali v finalu zopet vsak z vsakim. Plasman finalnega dela je sledeč: 1. Antolič (Pr) 10 točk (seti 21:4), 2. Česen (Pr) 10 točk (seti 21:7), 3. Žumer (Slavija) 8 točk itd. Antolič je osvojil že drugič prvo mesto in tako dokazal, da je po odhodu Hlebša med seniorje, mladinec št. 1. v Sloveniji. Lep uspeh je vsekakor drugo mesto Česna, ki je pokazal zelo zrelo in koristno igro.

MEDNARODNI TEK

V nedeljo, 10. januarja ob 9. uri dopoldne bo na Bledu mednarodni tek članov na 15 km in članic na 10 km. Prijave je treba poslati na Gorenjsko smučarsko podzvezo na Jesenicah do sobote. Pravico do štarta imajo vsi registrirani in zdravniško pregledani člani. Tekmovanje je po koledarju FIFA.

Nova smučarska skakalnica v Kamniku

Kamniški smučarji so na občnem zboru podali obračun svojega dela. Lansko sezono so zaključili s skromnejšimi prireditvami, ker v Kamniku ni bilo snega. Tako so odpadle skakalne tekme in prvenstvo ljubljanske podzveze v klasičnih disciplinah. Toliko snega pa je vendar bilo, da so izvedli društveno prvenstvo, ki se ga je udeležilo 48 tekmovalcev, med njimi 17 pionirjev. Člani sekcije so se udeležili gozdnega teka v Ljubljani, kjer je Jože Bručan zasedel tretje mesto, pri mladincih pa Mitja Rebolj drugo mesto. Prvenstva ljubljanske podzveze so se Kamničani udeležili v tekih, skokih in alpskih disciplinah. Za napredek smučarstva je bil posebno važen tečaj, katerega je vodil znani tekmovalec. Ker ni bilo skakalnih tekem, je blagajna ostala brez dohodkov, iz finančnih zagat pa jo je rešila podpora smučarske zveze. Poleti je bila na mestu stare skakalnice po načrtih inženirja Bloudka zgrajena nova. Kamniška skakalnica je bila prva, ki je bila zgrajena pred 22 leti na ozemlju ljubljanske podzveze. — Upamo, da bodo v novi sezoni snežne razmere ugodnejše in bodo skakalci lahko preizkusili svoje znanje.

GASILSKI KOTIČEK

VSEM PROSTOVOLJNIM GASILSKIM DRUŠTVOM OKRAJA KRANJ!

Koledarčki:

Pozivamo vsa PGD, ki so pravočasno naročila gasilske koledarčke za leto 1954, da jih dvignejo v naši pisarni. Izdajajo se samo proti plačilu.

Članarina:

V letu 1953 še niso poravnala celotne članarine sledeča društva: Tržiška Bistrica, Zeje-Bistrica, Godešič, Stražišče, Besnica, Zalilog, Bukovica, Kokra, Sp. Brnik, Smlednik, Zapoge, Trboje, Mavčiče, Lučine, Zminec, Zalog in »Runo« Tržič Vsa navedena društva pozivamo, da izvrše svojo obveznost najkasneje do 10. januarja 1954.

Pionirske desetine:

Pionirske desetine, ki so nastopile na I. pionirskem gasilskem nastopu v Tržiču, naj z vajami v zimskem času nadaljujejo in se pripravljajo za bodoči nastop. V ta namen lahko dvignejo v naši pisarni vstavljivo brizgalnico v začasno uporabo. Pozivamo pa tudi vsa ostala društva, ki do danes niso polagala važnosti na vzgojo mladih kadrov, da ustanove pionirske desetine. Podrobna navodila glede oskrbe pionirskih desetin prejmete v naši pisarni.

Vozne olajšave:

Člani PGD uživajo 50% popust na železnici, kadar potujejo v skupinah. Podrobna tozadevna navodila dobite v letošnjem koledarčku stran 109. Pripominjamo, da mora imeti vsak aktivni in podporni član gasilsko legitimacijo. Legitimacije si nabavite v naši pisarni.

Društva naj oskrbe pravočasno plačilo naročnine za »Glas Gorenjske«.

Ob zaključku leta 1953 želimo vsem gasilskim organizacijam, prijateljem gasilstva srečno in uspeha polno Novo leto 1954!

Na pomoč!

Sekretar: Rotar Metod — Predsednik: Bizjak Viktor

OBJAVA

Za doktorico medicine je v četrtek v Ljubljani promovirala tov. **Jožica Mehle** iz Tupalič pri Preddvoru. Iskreno čestitamo!

ZAHVALA

Gasilsko društvo Bitnje se zahvaljuje vsem gasilskim četam, ki so spremile na zadnjo pot našega zvestega člana Janeza Eržena.

POPRAVEK

V prejšnji, novoletni številki našega lista, se je v čestitko tovarne tekstilnih potrebščin — »Utensilia« iz Ljubljane, vrinila neljuba pomota, ki jo s tem popravljamo. Namesto: »Utensilia« tovarna tekstil. potrebščin Ljubljana-Količevo, bi moralo stati LJUBLJANA-RUDNIK.

PREKLIC

Podpisani Franc Babič ml. iz Brezij št. 8 sem dne 26. decembra 1953 zvečer v restavraciji »Dobrča« napadel tov. tajnika občinskega ljudskega odbora Črnivec ter ga pri tem razžalil pred celotno javnostjo. Izjave, katere sem dajal o imenovanem in o drugih političnih delavcih, preklicujem kot neresnične in se tem potom zahvaljujem tov. tajniku, da je odstopil od tožbe, pri tem pa obljubljam, da v bodoče ne bom napadal oz. razžalil nikogar.

Franc Babič ml.

Našim odjemalcem in dobaviteljem sporočamo, da so se s 1. januarjem 1954 od našega podjetja izločile nekatere poslovalnice in postale samostojna podjetja:

Trgovsko podjetje „Železnina“

KRANJ — KOROŠKA C. 7

Trgovina z železnino, kemikalijami in steklenino, ter gradbenim materialom na drobno s pravico grosiranja.

V sestav tega podjetja spada tudi poslovalnica »Goriva in maziva« na Koroški c. 2 (bencinska črpalka).

Trgovsko podjetje „Oprema“

KRANJ — TITOV TRG 24

Trgovina s kuhinjsko in športno opremo, dvokolesi, ostalim kovinskim blagom ter gospodinjskimi predmeti.

V sestav tega podjetja spada tudi poslovalnica »Steklo« na Titovem trgu št. 16 (hiša Hlebš).

Naše podjetje pa vas bo v bodoče oskrbovalo z vso tehnično železnino in ostalim kovinskim blagom ter z gradbenim materialom na debelo in na drobno.

„MERKUR“

KRANJ — MAISTROV TRG 4

Zahvaljujemo se za dosedanjo naklonjenost in se priporočamo!

Oglašujte v „Glasu Gorenjske“ 1 oglas - 100 uspehov

Okrajni ljudski odbor Kranj

išče za takojšen nastop

SAMOSTOJNEGA KNJIGOVODJO

za vodstvo finančnega poslovanja Sklada za obnovo gozdov.

Prednost imajo reflektanti s poznavanjem gozdarske dejavnosti.

Ponudbe z življenjepisom je poslati na tajništvo OLO Kranj.

30,000.000 dinarjev bo izžrebanih 10. januarja 1954 na TOMBOLI ZVEZE GLUHIH JUGOSLAVIJE

88.300 dobitkov in premij od 50 din do 800.000 din. Tombolska tablica stane 50 din, prodajajo jih vsi prodajalci srečk Jugoslovanske loterije in organizacije Zveze gluhih. — Čisti dobiček je namenjen za opremo delavnic Zveze gluhih. Pomagajte jim!

Objave - Sporedi - Oglasi

DEŽURNA SLUŽBA

Dežurno zdravniško službo na območju občinskega ljudskega odbora mestne občine Jesenice ima od 8. do 15. januarja dr. Milan Čeh. — Obiski na dom naj se javijo najkasneje do 18. ure. Po tej uri bo zdravnik obiskoval le bolnike s težjimi poškodbami.

*

OTROŠKI DISPANZER v Kranju, ki ga vodi specialist za otroške bolezni dr. Vela Tuma, posluje za bolne predšolske — osnovnošolske otroke ob ponedeljkih, sredah, četrtkih in sobotah od 7.—11. ure.

POSVETOVALNICA za zdrave dojenčke in predšolske otroke je pa ob torkih in petkih od 14.—17. ure.

GLEDALIŠČE

Prešernovo gledališče Kranj

Nedelja 10. januarja ob 16. uri: Grimm-Škufca: »Trnuljčica« — izven

Sreda, 13. januarja ob 16. uri: Grimm-Škufca: »Trnuljčica« — — zaključena predstava za I. gimnazijo.

Četrtek 14. januarja ob 16. uri: Grimm-Škufca: »Trnuljčica« — — red popoldanski. Vstopnice so še v prosti prodaji.

*

Gojenci Dijaškega doma prirede v nedeljo, 10. januarja ob 16. uri na Kokrici spevoigro »Kresničeк«. Vljudno vabljeni.

KINO

Kino »Storžič«, Kranj: od 8. do 10. januarja, italijanski film »Tri prepovedane zgodbe«. Matineji v nedeljo 10. januarja: ob 8.30 uri »Nevihta«, ob 10. uri »Ob veliki Ločnici«. Od 11. do 13. januarja, ameriški film »Ob veliki Ločnici«. Od 14. od 17. januarja, ameriški film »Zločin v Nevadi«. Matineji v nedeljo 17. januarja: ob 8.30 uri »Ring«, ob 10. uri »Kako sem odkril Ameriko«. Predstave ob delavnikih ob 16., 18. in 20. uri, ob nedeljah ob 14., 16., 18. in 20. uri.

Kino »Triglav«, Cerklje: 9. in 10. januarja ameriški barvni film »Trije muškетirji«, predstave v soboto ob 18. in 20. uri, v nedeljo ob 15., 17. in 19. uri. 14. januarja »Ob veliki Ločnici« — predstave ob 18. in 20. uri. 16. in 17. januarja, ameriški film »Veliki valček«. Predstave v soboto ob 18. in 20. uri, v nedeljo ob 15., 17. in 19. uri.

Kino »Zadružnik«, Primskovo: 9 in 10. januarja jugoslovanski film »Nevihta«, predstave v soboto ob 19. uri, v nedeljo ob 18. in 20. uri.

Kino »Svoboda«, Stražišče: 9. in 10. januaria, ameriški film »Ob veliki Ločnici«. Predstave v soboto ob 18. in 20. uri. v nedeljo ob 14., 16., 18. in 20. uri. Matineja ob 10. uri »Nevihta«. 13. januarja, ameriški film »Zločin v Nevadi«. Predstave ob 18. in 20. uri.

Kino »Radio«, Jesenice: 8. jan. ameriški film »Pavla«. Od 9. do 10. januarja amer. film »Moč orožja«. Od 11. do 14. januarja ameriški film »Ob veliki Ločnici«. Predstave vsak dan ob 18. in 20. uri, v nedeljo ob 16., 18. in 20. uri. Vsako nedeljo dopoldan je matineja ob 10. uri, cena za odrasle 20 din, za otroke 10 din. Opozarjamo obiskovalce, da ne pripeljejo otrok k večernim predstavam in k tistim, ki mladini prepovedane.

Kino »Plavž«, Jesenice: 8. jan. ameriški film »Moč orožja«. Od 9. do 11. januarja ameriški film »Pavla«, od 12. do 14. januarja ameriški film »Skrivnost jezera obsojencev«. Predstave vsak dan ob 18. uri, v sredo in soboto ob 18. in 20. uri, v nedeljo ob 16., 18. in 20. uri. Vsako nedeljo dopoldan matineja ob 10. uri. Cena za odrasle din 20, za otroke 10 din. — Opozarjamo obiskovalce, da ne pripeljejo otrok k večernim predstavam in k tistim, ki so mladini prepovedane.

Kino Koroška Bela, Javornik: od 8. do 10. januarja ameriški film »Waterloojska cesta«. Predstave v petek in soboto ob 17. in 19. uri, v nedeljo ob 10., 17. in 19. uri. Cena za mladinske predstave za odrasle 20 din za mladino 10 din. Opozarjamo obiskovalce, da ne pripeljejo otrok k večernim predstavam in k tistim, ki so mladini prepovedane.

MALI OGLASI

Tovariša, ki je 24. decembra v gorenjskem vlaku zamenjal platnen zelen kovčeg, prosim, da sporoči naslov na: Blažej, Ljubljana, Idrijska 20, ali naj vsaj vrne zapiske.

Mizarskega pomočnika sprejme — Pungeršek, Stražišče 77, Kranj.

Prodam trakove za pis. stroj 13 mm, novo kuhinjsko opravo, šest novih oken, stavbni les (trame) in močan ročni voz. Jakob Pungeršek, Stražišče 77, Kranj.

Prodam stavbno parcelo 2 km od Kranja pri glavni cesti z vsemi ugodnostmi (vodovod, elektrika), naslov v upravi lista.

Dne 26. decembra je bil **izgubljen** paket s sedmimi otroškimi hlačami. Proti nagradi oddati v trgovini »Varteks« Kranj. Mladinski dom Preddvor.

Klavirsko harmoniko Hohner in radio zaradi stiske **ugodno prodam.** Pojasnila I. G. Kranj, Golniška 18.

Prodam nov srednje težak kmečki voz in 6 cevni radio »Karmet« ter stroj za sajenje koruze. Peter Košnik, Primskovo 153.

Podpisani Janez Keržič, Kranj **preklicujem** neresnične trditve, da mi je tov. Franc Mrak iz Hrastja 5 vzel kolo.

Prodam nove vprežne sani. Kmetijska zadruga Bitnje.

Radio Ljubljana

Poleg poročil, ki so redno ob 5.35, 7.25 (ob nedeljah samo ob 7.00), 12.30, 15.00, 19.00, 22.0 v radijskem dnevniku in ostalega sporeda, bodo od 10. do vključno 15. januarja v Ljubljanskem radiju še sledeče zanimive oddaje.

V nedeljo, 10. januarja: ob 9.00 boste slišali reportažo »Z mikrofonom sredi življenja in dogodkov«, ob 11.00 bo oddaja za pionirje, ob 12.00 pogovor s poslušalci, ob 13.00 oddaja za naše kmetovalce, ob 13.15 oddaja za žene in ob 13.25 Želeli ste — poslušajte. Ob 15.45 je na sporedu radijska igra Pavla Kastrina »Tic Mikola« in ob 18.00 radijska reportaža o zimskem turizmu. Ob 18.20 nam bodo peli in igrali Veseli godci, Fantje na vasi, in narodni solisti, ob 19.30 pa boste slišali Musorgskega opero »Boris Godunov« in ob 22.30 ljubezenske pesmi Mile Kačičeve.

V ponedeljek, 11. januarja: ob 7.00 oddaja za gospodinje, ob 13.00 za pionirje, ob 13.30 kulturni pregled, ob 14.40 pa vas bo zabaval vaški kvintet. Ob 15.30 je na sporedu reportaža Silva Mateliča: V bohinjskem kotu. Ob 16.00 je oddaja opernih melodij, ob 17.10 zabavna in plesna glasba, ob 18.40 pa pojo zbori Svobod. Ob 20.00 predavanje Leva Modica o morali v razvoju filozofije in ob 20.15 izredni koncert orkestra Slovenske filharmonije.

V torek, 12. januarja: ob 7.00 nasveti kmetovalcem, ob 13.00 oddaja o modi, ki bo zanimala zlasti ženske, ob 14.00 zabavna glasba, ob 15.30 športni tednik, ob 18.30 boste slišali oddajo iz bojev naših narodov v drugi sovražni ofenzivi, ob 20.00 zunanjepolitični komentar, ob 21.00 literarno-esejistično oddajo: Stephen Crane in ob 22.15 nočni koncert.

V sredo, 13. januarja: ob 7.00 odgovori gospodinjam, ob 13.00 prispevek z obiskov pri pionirjih, ob 14.20 kulturni pregled, ob 15.30 pa je na sporedu šolska ura za višjo stopnjo — Ivo Zor: Marka imajo vsi radi. Ob 16.00 vam bodo zapeli naši solisti, ob 17.10 pa bodo priljubljeni ansambli izvajali vesele slovenske narodne. Ob 17.50 boste slišali zdravstvene nasvete, ob 18.30 zunanjepolitični feljton in ob 20.00 radijsko igro Frana Milčinskega: Štokglajz.

V četrtek, 14. januarja: ob 6.15 Kam bomo šli na izlet, ob 7.00 oddaja za gospodinje, ob 13.10 nekaj slavnih opernih uvertur, in ob 13.50 zanimivo športno predavanje — Mladina na snegi Pesmi jugoslovanskih narodov so na sporedu ob 14.00, ob 15.30 do 15.45 pa oddaja za cicibane. Ob 16.00 Želeli ste — poslušajte, ob 17.30 oddaja ze žene, ob 18.20 pa se boste seznanili s knjižnimi novostmi. Ob 21.00 glasbena oddaja o življenju in delu W. A. Mozarta — Kogar bogovi ljubijo.

V petek, 15. januarja: ob 7.00 nasveti kmetovalcem, ob 13.00 glasbena oddaja za pionirje, ob 13.15 pojo zbori in solisti slovenske narodne pesmi in ob 15.30 igrajo za dobro voljo Vaški kvintet, Veseli godci in Štirje fantje. Ob 16.00 predavanje radijske univerze — dr. Viktor Hočevar: Kako državljani uveljavljajo svoje pravice pri upravnem postopku, ob 18.00 Mali koncert za mladino, ob 18.30 kulturni pregled, ob 20.00 tedenski zunanjepolitični pregled in ob 21.20 plesna in zabavna glasba.

Zakon o zaščiti žena, ki ga je sprejel egiptovski parlament, je naletel na veliko odobravanje. Po tem zakonu je prepovedano javno poljubljanje žensk tudi takrat, kadar se zaradi tega ne pritožijo. Vsi Egipčani, ki se ne bi ravnali po tem zakonu, bodo kaznovani z zaporom do šest mesecev.

Zakonski predpis prav tako prepoveduje ljubkovanje v avtomobilih in vlakih.

Arabec Adnan Tarisi je newyorškem Centralnem parku pražil jajca brez ognja in na mrazu. Za praženje je uporabil sončni kuhalnik, ki koncentrira sončne žarke na dnu ražnja. Jajca, ki jih je spekel v dvajsetih minutah, so bila rumena z obeh strani.

Najhitrejši človek na svetu je prav gotovo poskusni pilot Charles Jhigger. Pod sončnim nebom Kalifornije je z raketnim letalom dosegel hitrost 1650 milj na uro, kar je po naše 2640 km na uro. S tem rekordnim letom je potolkel rekord Škota Crossfielda, ki je v novembru preteklega leta dosegel z letalom 2123 km na uro. Pred petdesetimi leti sta pionirja letalstva, brata Wright dosegla hitrost komaj 7 milj na uro.

Institut za javno mnenje pri pariški univerzi je napravil v ZDA, Veliki Britaniji, Kanadi in raznih evropskih državah anketo o tujih jezikih. V petih državah so se v ogromni večini izjavili za bilingvizem, t. j., da že v osnovni šoli poučujejo dva jezika. Poleg materinskega, še en tuj jezik. Norvežani in Nizozemci so se izjavili za angleščino, Angleži in Kanadčani pa za francoščino.

Muzej v Londonu je dobil originalno pismo iz dobe Rimljanov, ki ga je poklonil profesor J. A. Richmond. Napisal ga je neki Rimljan svojim uslužbencem v Londonu v prvem stoletju našega štetja. To pismo, na treh lesenih ploščicah, je do sedaj najdaljša in najstarejša pisana najdenina iz rimske dobe na Britanskem otoku. Nosi nadpis »Londinic« in podpis Ruffus. Prav tako je ves ostali tekst čitljiv.

Izgledi za reševanje posadk potopljenih podmornic so vedno večji. Prav te dni je prvi lord angleške admiralitete Thomas dal o tem obširno pojasnilo. Prva ladja, ki bo dobila nov reševalni zvon, bo reševalna ladja »King Salvador«, ki ima 50 ljudi posadke. Poskuse so opravili prostovoljci z ladje »Reclaim«. Strokovnjaki za reševanje posadk potopljenih podmornic so spremljali poskuse s pomočjo ladijskega televizijskega aparata.

V Münchnu je bila pred kratkim mednarodna razstava daktilografije, na kateri je sodelovala tudi neka Kitajka. Tipkala je na pisalni stroj kitajsko pismo. Stroj je imel nič manj kot 7312 črk in znakov!

Obala New Jerseyja (ZDA) je postala za nekaj časa za znanstvenike in učenjake skrivnost. Našli so namreč sled ogromne, doslej nepoznane ptičje noge. Po dolgem iskanju in študiju so končno našli — nič. Pa je le prišlo razkritje skrivnosti. Namreč James Turner, agent zavarovalnega urada v pokoju, ki živi v Pittsburghu, se je obul v velike »ptičje noge« in hodil okrog po obali. Novinarji so ga ujeli (koga ti ne ujamejo!) in seveda takoj fotografirali in tako odkrili veliko uganko, ki je svet znanstvenikov ni mogel rešiti.

Seveda zopet v Ameriki, kjer zbirajo prispevke za »vdovo neznanega junaka«. Neki Amerikanec je začel akcijo za zbiranje prispevkov za vdove po neznanem junaku. Pri tej akciji je nabral ogromno denarja, ki ga je darovalcem kasneje vrnil z naukom, naj ne bodo preveč lahkoverni in dobrosrčni, in naj se prej raje informirajo o namenu akcije.

Tudi vi bi se prav tako začudili, kot se je Francoz Jean Le Caur iz Bretanije, ki je v istem dnevu za kosilo pojedel dve školjki in pri obeh našel dva lepa bisera. Poleg tega, da se je dobro najedel, je oba bisera prodal za lepe denarce in si zopet naročil školjke, tokrat za večerjo. Vendar biserov ni več našel.

Industrijska televizija je v velikem razmahu. V tekočem letu bo angleška tovarna iz Pye Limited iz Cambridgea pričela s prodajo televizijskih aparatov za potrebe industrije. Aparati bodo dovršena tehnika televizije. Naprava se sestoji iz posebno zgrajene kamere in kontrolnih naprav. Deluje po zaprtem krožnem sistemu in je v posredni zvezi s 35 cm veliko sprejemno ploščo. Gospodarski krogi menijo, da bo imel aparat velik vpliv na razvoj industrije.

IZ FILMSKE TEHNIKE • ZA PIONIRJE •

3D tudi pri nas

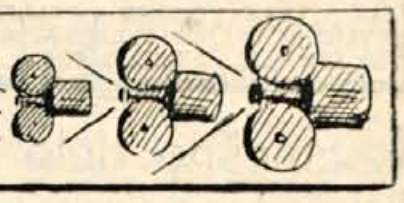

Že v tem letu?

Nekaj debelih tednov je že preteklo od tedaj. Bil sem na Dunaju. Med številnimi znamenitostmi sem se komaj znašel. V pičlem dnevu in pol sem si ogledal pač najvažnejše in še od teh mi je ostal le bežen spomin. Le nekaj je ostalo zelo sveže v mojem spominskem predalu lobanje.

Ogromen lepak z napisom »Wachsfiguren Kabinett« me je zmotil, da sem pustil večerjo in šel v trodimenzionalni kino. Plačal sem vstopnico in kavcijo za očala (vse skupaj je zneslo za eno prav dobro večerjo), se vsedel na svoj sedež in čakal na čudo 20. stoletja. Sam pričetek filma me je razočaral in že mi je bilo žal denarja, zlasti, ker sem bil čisto po človeško lačen. Snemal sem očala, jih zopet natikal nazaj na nos pa vendar nisem opazil nobene razlike. S kolegom sva se spogledala in sunila s komolci, češ zaman sva žrtvovala redke šilinge.

V tistem trenutku pa mi je zaprlo sapo. Z leve proti desni je prišel možak, vendar ne tako, kot to vidimo pri nas v kinu. Ta mož je korakal ob platnu, tik pred prvo vrsto! Torej vendarle! Če bi sedel v prvi vrsti, bi verjetno stegnil roko in ga poskusil prijeti. Tako živa je namreč predstava o globini v 3-D filmu. Kar je sledilo, je bilo z eno besedo samo — groza. Ljudje so iz dvorane kar bežali. S prijateljem pa sva se držala za roki kot petošolca v prvi ljubezni, kajti tudi naju je bilo strah.

Umetniku, izdelovalcu voščenih figur, je ogenj uničil atelje, sam pa se je strašno iznakažen komaj rešil. Iz maščevanja nad prijateljem, ki je nesrečo namerno povzročil, je postal zločinec. Kradel je mrliče in jih imel za modele, žive ugrabljene ljudi pa je zvezal in polil z vrelim voskom in tako ustvaril »žive« lutke. Končno je pred policijo sam skočil v kotel, napolnjen z vrelo maso. Tedaj je nastal pretep med policaji in zločinčevimi pomagači. Nekdo je vrgel v policaja gorjačo, ki pa je odletela v dvorano, naravnost v — mene. 3-D! Kot blisk sem se sklonil in, ko sem se zopet vzravnal, sem opazil, da so tako napravili vsi gledalci. Vsak je mislil, da je gorjača namenjena njemu. Taki so občutki pri predstavi 3-D filma.

Pri Grazu nekje sem se šele zavedel in pričel razmišljati, kaj vse človek iznajde v svojo zabavo. Sama vsebina filma, ki sem ga gledal, v navadnem kinematografu niti ne bi bila kaj posebnega, 3-D pa je prispeval svoje. Plastičnost je dala filmu pošasten videz, saj bi zločinca lahko »prijel« za nogo in gorjačo prestregel z roko, če se ne bi sklonil.

Reklama, ki jo delajo za 3-D filma torej ni vzeta iz zraka. To čudo moderne tehnike je res nekaj posebnega. Številni kinematografi v inozemstvu so svoje dvorane opremili z novimi aparati in predvajajo samo 3-D filme. Seveda niso po vsebini vsi enaki. So dobri in slabi. Prav tako kot 2-D filmi, ki jih gledamo v naših kinematografih.

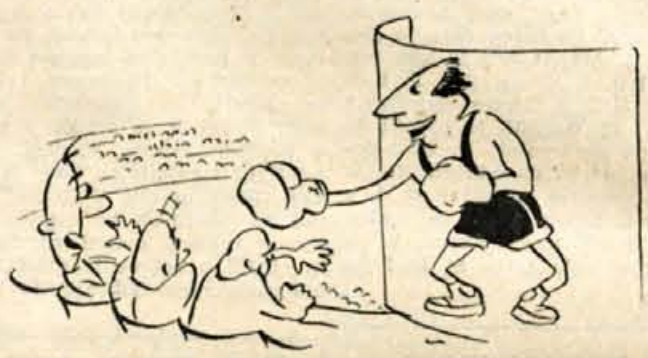

Tovarna »Iskra« v Kranju je pričela izdelovati projektorje za 3-D filme. To se pravi, da bomo tudi pri nas v najkrajšem času gledali filme, v katerih igralci hodijo »poleg« platna. Sistem prvih projektorjev bo tak kot povsod po Evropi, namreč gledalci bodo dobili polarizacijska očala, ki so zelo podobna sončnim. Ta način je tudi najcenejši. Pri 3-D filmu rabimo A in B kopijo filma, ki pa morata teči sinhrono. Zato so v »Iskri« napravili sinhronske 11 do 23 metrov. Ker so tudi med seboj mehanično zvezo. Za A in B kopijo rabimo dva projektorja in, da bo med predstavo samo en odmor, so povečali bobne za filme od 600 na 1700 m.

Brez očal vidimo na platnu dve sliki, ki sta za 6 in pol cm premaknjeni. Zanimivo je to, da 3-D filme, če uporabimo vsako kopijo zase, lahko vrtimo na navadnih projektorjih. Torej bomo lahko v Kranju v »starem« kinematografu vrteli A kopijo, na Jesenicah pa B in vendar ne bo nihče vedel, da je to 3-D film.

Strokovnjaki iz »Iskre« bodo v dveh ali treh mesecih po naročilu opremili vsako dvorano s 3-D projektorji. Pravzaprav bodo samo starim pridali polarizacijske filtre ter sinhroni motor in zadeva bo opravljena.

V svetu poznamo danes štiri vrste plastičnih filmov: **panorama** je sistem plastičnega filma, pri katerem rabimo 4 projektorje in poloblasto platno. Zaenkrat je to tako draga zadeva, da so si ga Amerikanci privoščili samo v New Yorku. **Cinerama** rabi tri projektorje, poleg plastičnega vtisa filma pa ima tudi plastičen ton, kar pa je za gledalce precej utrudljivo, ker morajo glasu slediti prav tako, kot gledalec teniške tekme žogici. Prav tako mora biti za to vrsto filmov polokrogle platno. **Cinemaskope** predvaja na malo zakrivljenem platnu z enim ali dvema projektorjema. Ima prav tako plastičen ton.

Vsi trije sistemi plastičnega filma ne potrebujejo očal, vendar imajo to slabost, da morajo biti platna izredno velika — od 11 do 23 metrov. Ker se tudi pri nas, tako kot po vsej Evropi dvorane zato premajhne, je na Kontinentu prevladal »navadni« 3-D film, ki rabi običajno platno, ima isto optiko, potrebna se le očala. Pravilno plastičen je samo ta film, dočim dajo drugi sistemi zaradi ogromnega platna samo vtis ali videz plastičnosti.

Medtem ko so v »Iskri« končali z izdelavo prvega 3-D projektorja, pa se že bavijo s teoretičnim študijem sistema cinemaskopa in bodo v bližnji prihodosti že izdelali prototip takega projektorja, ki ga bodo lahko namestili v velikih in novih dvoranah. Najzanimivejše in najnovejše je to, da bo novi cinemaskop-projektor uporaben za navadne, 3-D in cinemaskop filme. Kako bodo to naredili pa je še skrivnost tovarne, kajti takega projektorja zaenkrat še prav nikjer niso izdelali. Da je cinemaskope prava novost, nam potrjuje to, da so v Londonu šele pred enim mesecem odprli tako dvorano, medtem ko je drugje v Evropi še ni nikjer.

Ker je »Iskra« v Kranju in tamkaj izdelujejo projektorje za 3-D film, smo se pozanimali, kdaj približno lahko računamo na prvo predstavo 3-D filma v Kranju. Zvedeli smo kaj veselo novico. Če bo šlo vse v redu in po sreči, bo v Kranju najpozneje julija prva predstava. Morda nas bo kdo prehitel, pa nič zato. Za poletje se nam obeta prijetna zabava. Tudi jaz se je veselim. Želim samo, da vas ne bi bilo tako strah, kot je bilo mene na Dunaju. In končno želim še to, da bi imeli v Kranju priliko videti boljše 3-D filme, kot je bil tisti »o kabinetu in voščenih lutkah« na Dunaju.

V. S.

GORENJSKI PIONIR

Ljubi Tito

Ko bi znala lepše pisati, bi pisala tovarišu Titu in se mu zahvalila za njegov obisk in za veselje, katero nam je prinesel v naš mladinski dom.

V domu smo partizanske sirote in prav zato nas je prišel tovariš Tito obiskat, da vidi kako se imamo. Bil je z vsem zadovoljen, tudi obdaril nas je in rekel: »Spomladi pa nasvidenje!«

Zelo smo ponosni, da smo videli dragega maršala in bili v njegovi bližini.

Marica Lavtarjeva

Franc Vran:

PRVI ZIMSKI DAN

Dolgo smo ga že pričakovali. Saj veste koga? Sneg! Sedaj pa je le pobelil, kakor poje ljudska pesem, polje, hrib in dol. Seveda ga še ni preveč. Toda gotovo ga bo še dosti, kakor kaže. Vse pride ob svojem času in tako je tudi sneg zapadel ravno na prvi zimski dan, ko bi hotel reči: »Sedaj je prišel moj čas.«

Posebno smučarji smo ga že težko pričakovali in tudi naša velikanka Planica bi že rada sprejela prve skakalce. Pionirji že vlačijo smučke iz podstrešij, ker jih pripravljajo za prvi smuk po hribu. Tudi cibani se pripravljajo na sankanje, ki je seveda neizbežno. Težko pričakujemo bližnjih počitnic, seveda, če bo uspeh v šoli dober.

Obiskal nas je ljubljeni Maršal

V nedeljo popoldne nas je obiskal v mladinskem domu v Kranju tovariš Tito. Bili smo v učilnici in se igrali, ko se je pripeljal z avtomobilom. Ko je vstopil, nam je vsem skupaj voščil srečno novo leto. Mi pa smo bili tako presenečeni, da se mu nismo niti zahvalili.

Pogovarjal se je z nami in rekel, da se moramo pridno učiti. Mi smo to obljubili. Prinesel nam je tudi darila.

Ko je odhajal, smo ga spremljali ter mu klicali, naj nas še obišče, ker ga imamo vsi zelo radi.

Breda Krivičeva

Da golob ne sliši

Nekoč je kmet branal njivo. Po poti na drugi strani reke, ki je tekla mimo njive, je prišel drugi kmet. Ko je videl soseda pri delu, je zaklical:

»Kaj si posejal?«

Kmet je dvignil prst k ustom in mu pokazal, da mu tega na glas ne sme povedati. Namignil mu je, naj pride čez reko. Sosed si je mislil: »Ta ima gotovo dragoceno kitajsko seme, da si ne upa glasno povedati.« in je prebredel reko. Ko sta bila čisto blizu, mu je kmet zašepetal:

»Fižol sem posadil.«

»In zato se moral čez reko!« se je razjezil sosed.

»I, seveda, kaj ne vidiš goloba na oni strani? Kaj pa, če bi bil slišal?«

(japonska)

Skrb za sobne rastline

Zalivanje sobnih cvetic ni enostavno. Nekateri jih zalivajo zelo neredno, včasih preveč, drugič jih pa zopet puste, da se docela posušijo. Od takšnih rastlin ne morete zahtevati, da bodo lepo uspevale in bujno cvetele.

Vedeti morate, da je treba rastlino takrat, ko cvete, zalivati pogosteje kakor sicer.

Če se hočete prepričati, ali je rastlina žejna ali ne, jo dvakrat na teden preizkusite tako, da potrkate na cvetlični lonček. Če je rastlina žejna, bo lonček odjeknil v visokem tonu, če pa odjekne zamolklo, je to znamenje, da še ne potrebuje vode.

Rastlino je treba izdatno zalivati. Vode ima dovolj takrat, kadar priteče skozi luknjico na dnu lončka.

Cvetlice lahko zalivate samo s tempirano, t. j. postano vodo. Nikoli ne polivajte listov in cvetov, temveč samo korenike.

Če bodo imele vaše sobne rastline vrhu tega še odvolj zraka, svetlobe in primerno temperaturo, se boste prav gotovo lahko veselili njihovega lepega cvetja.

Kaj mora vedeti mati o spanju otroka

Pogosto so neizkušene matere po nepotrebnem zaskrbljene nad nemirnim spanjem otroka. Koristilo jim bo, če se nekoliko seznanijo s tem.

Novorojenček spi približno 22 ur dnevno. V starosti 3 mesecev se čas spanja zniža na 20 ur in v 6 mesecu že redko preseže 18 ur. V prvi polovici leta pokaže otrok že nekatere značilne črte lastne osebnosti. Ta zaspi še vedno takoj, ko ga položimo v posteljo, drugi pa morda šele 20 minut kasneje. Matere morajo upoštevati, da je temu otroku potreben daljši počitek. Važno je tudi, da dojenčka že zgodaj navadimo, da ne spi v isti postelji z materjo. Na ta način se samo razvadi. Tudi zibanje ni priporočljivo. To je slaba razvada, brez katere otroci potem ne morejo zaspati. Kdaj pa kdaj tudi to lahko storimo, samo poznati moramo neko pravo mero.

Tudi vprašanje teme v prostoru, kjer otrok spi, je važno. Otroci se morajo privaditi spati v temni sobi, da ne bi kasneje kdaj pričeli jokati, da jih je strah. Vendar je dobro, da matere vedo, dą otrok navadno občuti vedno nek strah, če je v temi, toda navadno le zato, ker mu starši ne vlijejo dovolj zaupanja in občutka varnosti. Pogosto se zgodi, da otrok leže v posteljo nemirno, čemur so krivi domači, ker mu pred tem niso pokazali dobre volje in so se morebiti med seboj prerekali.

Tu je še en važen problem. Kako disciplinirati otroka za nočni in dnevni počitek. Če otrok podnevi preveč spi, potem se zvečer upira počitku, zato je dobro, da se matere seznanijo o dnevnem spanju otroka. V prvem letu je zanj najbolje, da spi med 12. in 14. uro. Zvečer ga denimo spat med 18. in 20. uro in spanje bo trajalo do 6. ali do 8. ure zjutraj. V drugem letu starosti pa bo otrok zaspal vedno po rednih obrokih hrane. To spanje traja 2 do 3 ure in ne smemo dovoliti, da preide to mejo, ker bi s tem trpel nočni počitek. V drugem letu otrok že rad prinaša v posteljo igrače, kliče mater, da mu s čim postreže in tako krši red, ki ga je bil doslej navajen. Ko je otrok star 2 leti in pol, postane stvar še bolj zamotana, ker ni nikdar miren v svoji postelji. Pričenja govoriti sam s seboj, peti, iskati igrače in zahtevati mater, da sedi pri njem. V vsakem slučaju pa je treba gledati, da dnevni počitek ne bo predolg.

Po 3. letu postaja spanje že manj važno. Z nočnim počitkom si ne delajmo skrbi, če vidimo, da je otrok nemiren. V četrtem letu dajmo otroke spat približno ob sedmih zvečer in jih pustimo, da počivajo do sedmih zjutraj. Peto leto postaja že bolj kritično. Otroci se branijo dnevnega počitka posebno v zimskih mesecih. Zvečer jih moramo dati v posteljo okoli 20. in jih ne smemo zbuditi pred 7. uro zjutraj. V sedmem letu so te značilnosti še bolj jasne. Otroci ne zaspijo takoj, zato je dobro, da jih pustimo zjutraj nekoliko dalj časa v postelji. V teh letih moramo gledati, da bodo imeli mirno spanje in jih ne bo nič motilo. Tudi ni priporočljivo, da jih zgodaj zbudimo. V osmem in devetem letu je otroke že kar težko zvečer spraviti spat. Potrebno je pogosto opominjanje, vendar ne smemo dopustiti, da bi legali v posteljo po 21. uri. Tudi ne smejo vstajati pred 7. uro zjutraj.

Psihologi priporočajo staršem, da otrokom pred spanjem privoščijo vedno nekaj nežnosti in prijaznih besed. To napravi otroke srečne, utrdi njihovo ljubezen do staršev in jih obenem pomiri, kar je za dober počitek najbolj važno.

„Glas Gorenjske“ v vsako hišo

Zimski plašč linije redingot, ki se letos zelo uveljavlja.

BERAČI - GLUMAČI - POSTOPAČI

Nepovezane slike, ki vendarle nekaj povedo

Beračev v Indiji še nihče ni preštel. Kako naj bi jih? Toliko jih je, da tega ne bi zmogla niti razsežna, dobro razpredena organizacija, kaj šele kak demografski institut ali podoben urad. Njihovo število je tolikšno, da bi človek mislil, da tvorijo večino prebivalstva, če o Indiji ne bi vedel malce več od turista, ki jo obišče za štirinajst dni.

Koliko jih je in kako različni so! Okrog templjev in božjih poti jih kar mrgoli. Mirno sedijo na svojih mestih, pravzaprav na svojih petah, in z neko obupano vdanostjo čakajo, kdaj jim pade v dlan kak bakren novčič, prav kakor v Novi zavezi. Sploh Indijci zelo spominjajo na slike, kakor smo si jih narisali v svoji domišljiji, ko smo še kot otroci brali »Zgodbe iz Svetega pisma«. Že pri prvem svetišču, ki sem ga obiskal, mi je padla ta misel v glavo, pa še sedaj nisem razvozljal, kaj je tisto, ki nas tako zelo spominja na legendo: zunanjost, obnašanje, število verskov, ali templji sami. Ali nemara preprosta naivnost pripadnikov tega starodavnega naroda, s katero častijo svoja božanstva, fetiše, legende in spomine, in o katerih nikdar ne veš, ali to delajo v polnem prepričanju ali bolj zato, da bi s simboliko pokazali predanost svoji filozofiji? Ali ni dežela, kjer kar mrgoli ustanoviteljev novih verstev in kjer vsako od njih najde veliko število pristašev, včasih kar vso Indijo, kakor se je posrečilo še v tem stoletju velikemu preroku in hkrati sila praktičnemu intelektu Mahatme Gandhija, — ali ni ta dežela presenetljivo podobna deželi ob Jordanu, o kateri beremo v bibliji? Celo bakreni novčiči po 1/4, 1/2 in 1 pajas nas spominjajo na slikovite pravljice o templju, pismoukih in farizejih.

Od teh bakrenih novčičev, ki jih prejmejo vbogajme, živijo — ali bolje: životarijo — v Indiji celi milijoni: starci, otroci, dekletca, žene, zdravi fantini, starke. Povsod jih vidimo — ob templjih, na železniških postajah, na večjih grobiščih, na ulicah, na cestah. Hodijo po čajnicah, vpijejo pred javnimi hišami, na postajališčih za tramvaje, avtobuse, taksije. Vsa dežela jih je polna. Zanjo so tako značilni, da je njihova podoba upravičeno natisnjena celo na zaščitnem ovoju najnovejše slovenske izdaje Mendejeve »Indije pred viharjem«.

Dobro se še spominjam prizorov po prihodu v Madras. Ko sem se v večji skupini ljudi prerinil skozi izhod v nek star avtobus, da se odpeljem v mesto, so nas kratkomalo obkolili. Slikar, ki bi hotel na eni sami sliki zajeti vso galerijo človeške bede, revščine in trpljenja, bi jim bil iz srca hvaležen. Tu so bili vsi prosjaki, ki si jih lahko izmisli človeška pamet — in človeška usoda: otroci z gnijočimi prsti, starci z razpadajočimi gležnji, slepci, bebci, živi okostnjaki, — vse, kar človek lahko najhujšega sanja v najbolj moreči noči. Ene podobe menda nikdar ne bom pozabil. To je bil visok, slok starec čisto rdeče kože in povsem belih las. Očitno je bil žrtev albinizma. Nič ni vpil, nič ni stezal prosečih rok. Čisto mirno, negibno je stal ob avtomobilu, mežikal z napol slepimi očmi, na katerih so se zbirali roji muh, in zrl v tla. Ta prikazen brez trohice barvila v koži in laseh, to izgubljeno bitje se mi je takrat zazdelo kakor poosebljena obtožba, ki jo je nekaj dni prej izrekel predstavnikom zahodnega sveta neki znani indijski šolnik, državnik in filozof: »Naša beda je vaša sramota!«

Še hujšo, že kar grozotno sliko sem videl v Saringapattanu. Ta bivša srednjeveška trdnjava na otoku sredi reke Cauvery je sedaj samo majhna vas, kamor prihajajo turisti gledat prizorišče zadnje bitke v angleškem osvajanju Indije. Vidijo kraj, na katerem je neznan britanski vojak ustrelil sultana Tipuja zato, da bi mu ugrabil zlata odlikovanja. Po tragični bitki se je uklonilo prekomorskemu zavojevalcu še zadnje svobodno mesto v Indiji. Britanci so potem sultana Tipuja pokopali z vsemi častmi in mu postavili veličasten mavzolej iz črnega, rdečega in belega marmorja. Ob grobu je zrasel muslimanski samostan in krasen park. Pred vhodom v park sem jih videl.

Bilo jih je šest. Niti eden od njih ni bil zdrav. Dva sta bila slepa. Skoraj nič niso imeli na sebi. Od enega starca ni bilo nič drugega kakor skelet, pokrit z oguljeno, od pripeke in vetra ustrojeno kožo, dolga, razmršena brada in oči — oči velike, globoke in obupno proseče. Stezal je prazno, tresočo dlan, ustnice so se mu tresle in zvijale v krčih joka. Ves je bil ena sama prošnja. Ob njem sta se plazila dva pohabljena fantka. Eden je imel samo eno nogo in eno roko. Ni imel bergelj. Zvijal se je v prahu na tleh, pogledoval čez ramo navzgor na nas in se od časa do časa v skoku vzravnal z iztegnjeno, prosečo roko in potem spet omahnil na tla. Za hip me je prešinila misel: »Fotografiral ga bom, objavil nekje to sliko in napisal: To je Indija, to je človeštvo! To smo mi, ponosni gospodarji Zemlje in narave. Ali nismo veličastni?« Tega nisem storil. Nisem mogel.

In kljub temu si upa gospod Tata, generalni direktor letalske družbe Air-India International, trditi v svoji humoristični brošuri z navodili za inozemske turiste, ki se pripeljejo v njegovih letalih: »Ne glejte zviška na te na videz usmiljenje vzbujajoča bitja! Imajo več denarja kot vi in če ste z njimi vljudni, vam bodo naklonili tudi kako majhno posojilo.«

Dobiti v Indiji zaposlitev, ni lahko — skoraj nemogoče je. Morda beračev tudi zato ne morejo prešteti, ker si ne morejo biti na jasnem, kdo je pravzaprav berač. Večina se jih namreč bavi s kako »dejavnostjo«. Nabirajo kravjeke, jih sušijo in prodajajo, zbirajo odpadke premoga po železniških progah, ponujajo se za vodiče, lovijo stopene kuje, jim odvzemajo strup in jih dresirajo, so zvodniki, glumači in čarovniki ali pa se proglasijo za »saduje«, svete može. V pristaniščih skačejo mladi prosjaki v morje in v vodi lovijo miloščino, ki jim jo za zabavo kdo vrže v valove. Tisoč je poklicev, ki so si jih izmislili, samo da bi se preživeli. V letovišču Puri ob Bengalskem zalivu so se organizirali in vsak kopalec si mora na plaži vzeti enega od njih s seboj v morje kot »morskega vodiča«, kakor se sami imenujejo. Nobeno otepanje ne pomaga, čeprav je obala ena sama plitvina, ki sega za cel kilometer daleč v morje.

Najzanimivejši med njimi so krotilci kač. V dveh — treh košarah jih nosijo s seboj, zavite v cunje. Ko se zbere dovolj gledalcev, jih odpro in pričnó piskati v piščali. Gre za navadno, a težavno dresuro. Ti potniki večkrat uprizorijo tudi boj med kobro in mungom, znanim smrtnim sovražnikom vseh kač. Tako zagrizeno se borita, da gledalca spreletava zona. Dresirajo tudi opice in ptiče, zabavajo gledalce z raznimi triki, ki so stari kakor Indija sama, pa vendar vedno pritegnejo dovolj zainteresiranih gledalcev. Prav to je zanimivo. Mi vedno hlepimo po nečem novem, Indijci pa imajo vedno dovolj časa, da se zabavajo nad tistim, kar jim je že davno znano. Tudi razmišljajo in razpravljajo vedno o istih starih problemih, s katerimi so se seznanili že kdove kdaj. Morda je prav v tem vzrok dejstvu, o katerem so mi večkrat pripovedovali, da v Indiji nobena stvar povsem ne odmre, da je ta dežela živ muzej vsega, kar je bilo in kar je. »Nič ni tako slabega in nič tako dolgočasnega, da bi bilo treba zavreči«, sem večkrat slišal.

Jelko Zagar

Modernega baleta Indija skoraj ne pozna, kakor tudi ne našega gledališča in opere. V Indiji pa je vse polno baletnih predstav, na katerih plešejo klasične indijske plese, ki so se rodili iz bogočastja in so večinoma obdržali nabožen značaj. Razen plesa »katakali«, ki je nekakšna združitev plesa, glasbe in dialoga in ki opisuje življenje bogov in drugih mitoloških oseb, je zlasti lep južnoindijski »barat natjam«, v katerem nastopa ob spremljavi bobna in »vine« samo ena plesalka. Ta ples ima stroga pravila in ne dopušča nobene improvizacije. Vsak gib je točno predpisan in izraža točno določeno misel. Prav zato je izredno težak. Zadnje čase so ga zelo zanemarili in šele v zadnjih letih ga obnavlja nekaj navdušenih in predanih plesalcev. Eden od njih je univerzitetni prof. dr. U. S. Krišna Rao s svojo soprogo.

Na sliki: Ples »barat natjam« v izvedbi slavne indijske plesalke gospe Šante Rao v delhijski dvorani Raštrapati bavan

Nafta v Avstraliji

V zalivu Exmonth v zahodni Avstraliji so našli prva večja naftina polja na tem kontinentu. Po mnenju strokovnjakov so najdbišča tako velika, da lahko povzroče »naftino mrzlico«. Avstralska vlada predvideva veliko izboljšanje ekonomskega položaja. Borze so že preplavljene s petrolejskimi akcijami.

Za kratek čas

OBRABLJENA — A VENDAR AKTUALNA

Novoletna noč.
— O... oprostite, sem čisto mislila, da je moj mož.

NA GORSKI CESTI

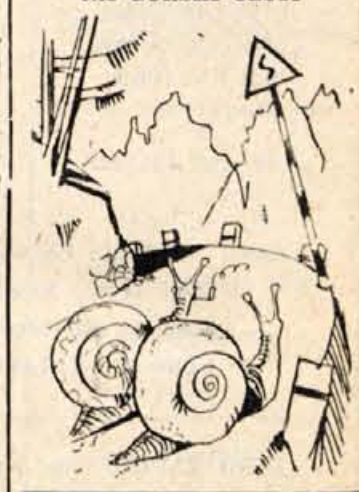

Polž: Na tem ovinku pa pazi, draga. Pred leti je malo manjkalo, da me tukaj ni vrglo v prepad.

V našem listu smo že pisali o gibanju indijskih kmetov, da bi si pridobili zemljo. Gibanje, ki mu stoji na čelu Gandhijev sodelavec Ačaraja Vinoba Bhave, je v zadnjih mesecih zabeležilo vrsto novih uspehov. V indijskih pokrajinah Orissa in Bihar je Ačaraja pridobil novih 200 tisoč oralov zemlje za brezzemljaše. Njegov nauk o »budanu«, prostovoljnem oddajanju zemlje, je prerasel v val moralnega pritiska na veleposestnike.

Na sliki: Kmečko zborovanje v neki vasi v pokrajini Orissa, na katerem veleposestniki »zamindari« podpisujejo svoje obljube, da bodo še to leto oddali določen del svojega posestva kmetom brez zemlje. Na skrajni levici zgoraj sedi vodja gibanja Ačaraja Vinoba Bhave.

Ariel Kassak: **15**

V trenutku je izbruhnil polom. Liliano je vrglo ob naslonjač. Bila je na pol oslepljena od treh zaporednih bliskov in na pol oglušena od treh močnih detonacij, ki so sledile vsakemu blisku. Za svojo ramo je zaslišala hropeč vzdih ter ropot telesa, ki je padlo na tla.

Lilian se je oprijela naslonjača in vsa zbegana pogledala proti oknu. Tam v nasproti ležečem oknu so plapolale zavese. Videla je tudi neko roko, ki je z nečem merila proti njenemu oknu. In tisto nekaj je čez trenutek priletelo v njeno sobo, saj je znašala razdalja med obemi okni komaj kak meter. Lilian je mehanično vstala, se ognila Margi, ki je ležala na tleh in mehanično pobrala predmet, ki je priletel skozi okno.

Bil je mal revolver 22. kalibra. Ročaj je bil obit z biserno matico.

Njegova cev se je kadila.

Njen revolver! Bil je njen revolver. Tisti, ki ji je bil ukraden iz torbe v avtu.

Še vedno se ni zavedela, kaj se je zgodilo. Držeč revolver v rokah, je poklekniла ob Margi na tla.

Marga se ni premaknila. Marga je bila mrtva.

S tremi streli jo je bil nekdo zadel. Tam iz tiste sobe, ki je ležala na nasprotni strani.

Zaslišal se je ropot.

Še vedno kleče, je pogledala proti vratom. Na pragu je stal Harry. Zbeganih oči je zastrmel v mrtvo Margo in se potem ustavil na ženi, ki je držala revolver v rokah.

XII.

Toda Lilian ga ni videla. Bila je oslepljena, oglušena, ničesar se ni zavedala.

— Mrtva je, je zašepetala. Marga je mrtva. Slišala sem, kako je s hropenjem uhajalo njeno življenje.

Začela se je smejati kot blazneži.

Harry je skočil k njej.

— Lilian, Lilian!

Dvignil jo je in stisnil k sebi. Nihče

bi je ne spoznal, tako spačene so bile njene poteze. Obraz je bil tako bel kot kreda. Njene oči so bile kot ugasle.

— Prišla je, da bi se mi posmehovala. Rekla mi je, da si ljubil le njo, da sta se hotela polastiti mojega denarja... Rekla je, da ji je pri napadih še nekdo pomagal... Hotela mi je povedati, ko so padli streli, tam iz onega okna.

Iz okna? Marga je bila v razsvetljeni sobi res odličen cilj.

— Toda revolver, je rekel Harry s hripavim glasom.

— Revolver je moj. Sama sem ga kupila. Tisti, ki mi je bil ukraden. Videla sem neko roko.

Harry jo je stresel.

— Ali ne razumeš? Ne razumeš? Kdor je streljal in vrgel revolver v sobo, je vedel, da je tvoj. Zbudi se vendar! Morava od tod!

— Zakaj? Še ni razumela.

— Lilian, za božjo voljo, zdrami se. Proč morava, preden...

— Nihče naj se ne gane!

Harry je obstal. Lilian je stala ob njem z revolverjem v roki.

— Mir, sicer streljam!

Zapiral je vhod. Ob njem je stal direktor hotela. Na pragu je stal hotelski agent. Revolver je imel naperjen v mladi par sredi sobe. Ni bilo več rešitve. Iz žepa je potegnil robec.

Izpustite orožje.

— Ubogaj!, je zašepetal Harry. Revolver je padel iz Lilianine roke, agent ga je z robcem pobral.

Kinematografsko podjetje Kranj

„STORŽIČ“ KRANJ,
„ZADRUŽNIK“ PRIMSKOVO,
„SVOBODA“ STRAŽIŠČE
in „TRIGLAV“ CERKLJE

želi
svojim obiskovalcem
in vsem
delovnim ljudem
zadovoljno
in srečno
NOVO LETO

Za tekoče leto
smo izbrali
pester program,
predvajali bomo
tudi tele filme:

SLOVENSKI FILM »VESNA« BOSTE LAHKO GLEDALI 25. IN 26. JANUARJA V KINU »SVOBODA«, 27. JAN. V CERKLJAH IN OD 28. I. DO 1. II. V KINU »STORŽIČ«

KINO STORŽIČ: Ob veliki Ločnici, Zločin v Nevadi, Ivanhoe, Divji sever, Soteadin šal, Skrivnost jezera obsojencev, Sneg na Kilimandžaru, Proti vsem zastavam, V vrtincu, Komu zvoni, Lukrecija Borgia itd.

KINO ZADRUŽNIK: Nevihta, Ring, Pet prstov, Stari grešnik, Trak v luki, Moja žena in jaz itd.

SVOBODA STRAŽIŠČE: Kako sem odkril Ameriko, Cyrano de Bergerac, Gospodična Julija, Tramvaj poželenje, Skrivnostna cesta, Smrt trgovskega potnika itd.

TRIGLAV CERKLJE: Veliki valček, Tarzan med lovci, Konec sveta, Zlomljena puščica, Viva Zapata itd.

„Marmor Hotavlje“

kamnolomsko podjetje

Gorenja vas - Škofja Loka

ŽELI OB NASTOPU NOVEGA LETA VSEM DELOVNIM LJUDEM MNOGO SREČE IN USPEHA

IZDELUJEMO:

MARMOR V BLOKIH,
MARMORNO OBLOGO,
GROBO OBLOGO,

SPOMENIKE IN VSE KAMNOSEŠKE IZDELKE IZ MARMORJA

AGENCIJA SLOVENIJA V LJUBLJANI

podružnica Kranj, Koroška c. 16, telefon št. 191

Posreduje nakup in prodajo industrijskih proizvodov in kmetijskih pridelkov vseh vrst.

Posluje po vsej Jugoslaviji, ter ima podružnice in zastopstva v Celju, Mariboru, Zagrebu, Beogradu, Skopju, Sarajevu in Novem Sadu. Obračajte se v vseh primerih na nas!

Tovarna pletenin in nogavic

ŽELI V NOVEM LETU 1954 OBILO DELOVNIH USPEHOV IN ZADOVOLJSTVA VSEM SVOJIM ODJEMALCEM. ZA NAROČILA IN NAKLONJENOST SE PRIPOROČAMO TUDI VNAPREJ. IZDELUJEMO VSE VRSTE MOŠKIH, ŽENSKIH IN OTROŠKIH PULOVERJEV, PLETENIN TER VSEH VRST BOMBAŽNIH IN SVILENIH NOGAVIC. NAJBOLJŠA KVALITETA IN SOLIDNE CENE.

TOVARNA VERIG LESCE PRI BLEDU

ŽELI VSEM SVOJIM POSLOVNIM PRIJATELJEM IN VSEM DRŽAVLJANOM SOCIALISTIČNE DOMOVINE VESELO IN SREČNO

NOVO LETO 1954

DELOVNI KOLEKTIV

„Inteksa“ - Kranj

ČESTITA VSEM DELOVNIM KOLEKTIVOM IN VSEMU DELOVNEMU LJUDSTVU K DOSEDANJIM USPEHOM PRI GRADITVI NAŠE SOCIALISTIČNE DOMOVINE. **NAJ BO LETO 1954 POLNO NOVIH ZMAG V BORBI ZA LEPŠO BODOČNOST DELOVNEGA LJUDSTVA.**

Vsem dobaviteljem,
odjemalcem
in ostalim ljudem
širom po Jugoslaviji
želimo
mnogo uspehov v letu

1954

Poslovnim prijateljem
se še nadalje priporočamo
z odlično kvaliteto,
solidnimi cenami
in postrežbo

Tovarna klobukov

Šešir

Škofja Loka

Leto 1954 - leto novih delovnih zmag socialistične domovine!